

Twée werelden

You Only Live Once

HOOFDRAPPORT

COMMISSIE
'PROJECT X'
HAREN

Twée werelden

You Only Live Once

8 maart 2013

HOOFDRAPPORT

COMMISSIE
'PROJECT X'
HAREN

Inhoud

Voorwoord	5
1. Wat er gebeurde	9
2. Conclusies	19
3. Aanbevelingen	29
Met de kennis van nu	35
Bijlage	
Overzicht vragen Driehoek Haren, Ministerie van Veiligheid en Justitie en Gemeenteraad	39

Voorwoord

Op 21 september 2012 vonden er in het centrum van de Haren ongeregelheden plaats. Zo'n 3000 tot 5000 jongeren waren daar samengekomen om een niet-bestaand feestje te vieren. Directe aanleiding was de publicatie van een event op Facebook. Een jonge inwonster van de gemeente Haren zette op 7 september een uitnodiging op Facebook voor haar 16e verjaardag. Deze uitnodiging was openbaar en werd direct breed verspreid. Hoewel de uitnodiging snel van Facebook werd verwijderd gaat het "feestje" een eigen leven leiden: verschillende mensen maken nieuwe events aan op Facebook met verwijzingen naar de verjaardag van het meisje, met adresgegevens en al, er worden YouTube filmpjes geplaatst, radio en kranten besteden er aandacht aan en er wordt een link gelegd met de film Project X. Onderwerp van deze film is een via Facebook georganiseerd feest dat mede onder invloed van alcohol en drugs volledig uit de hand loopt. Project X lijkt een begrip onder jongeren dat ook internationaal opduikt bij verschillende uit de hand gelopen feestjes.

Project X Haren ontardt op 21 september in rellen. De impact is groot. Iets wat begon als een "feestje" eindigde met gewonden, een totale schade van tegen de miljoen euro, plunderingen, geweld tegen politiemedewerkers en een forse inbreuk op het veiligheidsgevoel van de bewoners van de gemeente. Wat is er gebeurd, hoe heeft dit zo uit de hand kunnen lopen en welke lessen kunnen er geleerd worden?

Op basis van die vragen besluit de gezagsdriehoek van Haren op 24 september een onafhankelijke onderzoekscommissie in te stellen; op 1 oktober stemt de raad van de gemeente Haren hiermee in.

De Commissie krijgt de volgende samenstelling:

- voorzitter: mr. M.J. (Job) Cohen, oud-burgemeester Amsterdam, oud-fractievoorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer
- prof. dr. G.J.M. (Gabriël) van den Brink, hoogleraar Maatschappelijke Bestuurskunde aan de Universiteit van Tilburg
- dr. O.M.J. (Otto) Adang, lector Openbare orde en Gevaarsbeheersing aan de Politieacademie
- prof. dr. J.A.G.M. (Jan) van Dijk, hoogleraar Communicatiewetenschap en Nieuwe media aan de Universiteit Twente
- T. (Thomas) Boeschoten, student Nieuwe Media & Digitale Cultuur aan de Universiteit Utrecht
- ambtelijk secretaris: mw drs. I.T. (Ilona) Kalksma

Op basis van de vragen, geformuleerd door de driehoek, de gemeenteraad en het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft de Commissie de volgende opdracht geformuleerd, die op 5 november door de opdrachtgever, de gezagsdriehoek van Haren, is vastgesteld:

- Maak een gedetailleerde reconstructie van het verloop van de gebeurtenissen (startend bij het plaatsen van de uitnodiging op Facebook tot en met de dagen na de rellen), en geef daarbij aan hoe de verschillende betrokken overheidsorganisaties, hulpverleningsinstanties, openbaar vervoer bedrijven, media, bedrijven, bewoners, aanwezige jongeren geacteerd hebben; ga daarbij specifiek in op de voorbereiding door de 3 partijen in de driehoek (is er advies gevraagd aan instanties, is er gekeken naar internationale ervaringen met Project X feesten, zijn er analyses gemaakt van de ontwikkelingen op Twitter en Facebook, welke scenario's zijn er uitgewerkt, hoe was de samenwerking tussen de leden van de driehoek etc), de genomen maatregelen op de avond zelf (wijze

van inzet politie, alcoholverbod, afsluiten straten, gebruik en werking ondersteunende middelen zoals C2000 etc) en de nazorgfase.

- Geef een analyse hoe deze situatie zich zo heeft kunnen ontwikkelen en wat de rol van de genoemde betrokkenen daarbij is geweest:
  - in de aanloop > van een facebook-event tot een feestende menigte op straat
  - op de avond zelf > van een rustige menigte tot grootschalig relschoppen
- Beschrijf de dilemma's waarvoor de overheid zich gesteld zag en trek conclusies over de effectiviteit van het overheidsoptreden
- Verdiepingsvragen:
  - Wat kan naar aanleiding van de gebeurtenissen gezegd worden over de rol van sociale media bij de mobilisatie en actie coördinatie bij massabijeenkomsten. Op welke wijze interacteren de nieuwe media en de traditionele media met elkaar.
  - Is hier sprake van nieuwe fenomenen (Facebook party's, oproepen tot actie via social media, etc) dan wel van nieuwe ontwikkelingen binnen de jeugdcultuur en is hier een maatschappelijke voedingsbodem voor?
  - Hoe zijn de huidige structuren in staat om in de huidige netwerksamenleving het hoofd te bieden aan dit soort vraagstukken?
  - Wat is de verklaring voor het excessieve geweld tegen politiemensen en andere hulpverleners, wat is de rol van alcohol en pillen hierbij?
- Welke lessen kunnen er getrokken worden en welke handreikingen voor alternatieve interventies kunnen worden gedaan?

Een precies overzicht van de vragen die gesteld zijn door de driehoek van Haren, het Ministerie van Veiligheid en Justitie en door gemeenteraadsfracties van Haren hebben wij opgenomen in de bijlage bij dit hoofdrapport. Soms hebben wij zeer gedetailleerde vragen niet van een antwoord (kunnen) voorzien; maar wel alle vragen die bijdragen aan een omvattend beeld van wat zich heeft afgespeeld.

Door verschillende partijen zijn vragen gesteld hoe om te gaan met de afhandeling van schades. Deze vallen buiten de scope van de opdracht van de Commissie.

Ter beantwoording van deze vragen heeft de Commissie drie deelonderzoeken verricht, te weten:

- Een gedetailleerde beschrijving van de gebeurtenissen en de rol van de verschillende overheidsactoren, alsmede een analyse van de dadergroep (uitgevoerd onder regie van Otto Adang);
- Een analyse van de rol van de (sociale) media voor, tijdens en na de rellen (onder regie van Jan van Dijk en Thomas Boeschoten);
- Een sociaal-wetenschappelijke analyse van het "feestje" dat in rellen ontardt (onder regie van Gabriël van den Brink).

De onderzoeken hebben geresulteerd in drie deelrapporten, te weten:

- *Er is geen feest, de overheidsreactie op project X Haren*
- *De weg naar Haren, de rol van jongeren, sociale media, massamedia en autoriteiten bij de mobilisatie voor Project X Haren*
- *Hoe Dionysos in Haren verscheen, maatschappelijke facetten van Project X Haren*

De drie deelrapporten monden uit in gedetailleerde conclusies en aanbevelingen van de Commissie.

In het hoofdrapport komen de bevindingen uit de drie delen bij elkaar en worden de overkoepelende conclusies en aanbevelingen geformuleerd.

Wij danken iedereen die zijn medewerking aan ons onderzoek heeft verleend. En ik dank mijn medeleden van de commissie voor hun bijdragen aan dit onderzoek.

Job Cohen
Voorzitter

1. Wat er gebeurde

“Zo, eventje op Facebook voor de 21e is gemaakt”, twittert Merthe op donderdag 6 september, nadat ze op Facebook haar vrienden heeft uitgenodigd voor haar *sweet-sixteen-party*. Ze maakt het event bewust “Openbaar” zodat vrienden introducés kunnen uitnodigen en ze het aantal aanmeldingen in de gaten kan houden. Zulke *evenementen* worden voortdurend geopend, maar nu was het effect bijzonder. Binnen een dag hebben zich maar liefst 3500 mensen aangemeld en zijn er 16.000 uitgenodigd: *“Wordt een gezellig feestje de 21ste, maar 3500 mensen”,* twittert Merthe op 7 september nog vrolijk. En de hype gaat razendsnel verder. *“WTF. Er zijn nu tshirts te koop met mijn foto erop. Heeft niemand iets beters te doen of zo?”*, twittert ze op 8 september.

Een sweet-sixteen-party... een mooi huis in welvarend Haren... een open uitnodiging... de bij jongeren tot de verbeelding sprekende film Project X die op iets vergelijkbaars is gebaseerd en in andere landen al tot allerlei gedoe aanleiding heeft gegeven... de behoefte aan iets bijzonders... aan opwinding..., het zijn deze aspecten die voor een razendsnelle verspreiding van de uitnodiging van Merthe hebben gezorgd.

Facebook diende daarbij, in dit geval, als een handig voertuig. Met een paar klikken kan je al je vrienden uitnodigen om ook te komen. Als tien mensen al hun 300 vrienden uitnodigen, zijn er dus al snel zo’n 3000 uitnodigingen verstuurd. En hoewel het ongewis is hoe deze 3000 mensen op de uitnodiging reageren, gaat er wel een suggestieve werking van uit: het idee dat er mogelijk 3000 mensen naar een doorsnee verjaardagsfeestje komen, prikkelt de fantasie.

In de loop van het weekend proberen Merthe en haar vader de geest terug in de fles te krijgen. Merthes uitnodiging wordt ingetrokken en er wordt, ten dele succesvol, contact gezocht met diegenen die op hun beurt een pagina op Facebook hebben aangemaakt waarin opgeroepen wordt om naar Merthes feestje te komen. Ten dele succesvol, want ergens in de provincie is een evenementpagina aangemaakt, PROJECT X - Haren, die snel de aandacht trekt en niet meer van internet zal verdwijnen. De oorspronkelijke beheerder van dat evenement, die de commissie ook gesproken heeft, vindt die aandacht voor het feestje aan de ene kant mooi, maar wil er aan de andere kant niet de verantwoordelijkheid voor dragen. Hij draagt het beheer over aan Jesse Hobson, een jongen in Nieuw Zeeland - ver weg van de Nederlandse autoriteiten - en aan iemand die onder de schuilnaam Ibe derFührer opereert. Zo wordt het feest gekaapt. Want het zou toch jammer zijn om deze kans op iets geweldigs, op een enorm feest met allemaal jongeren, zomaar voorbij te laten gaan? Het past in de feestcultuur die zich de afgelopen jaren Nederland heeft ontwikkeld. En dit is wel een heel bijzonder feest.

Zo zwelt de aandacht aan, het aantal uitnodigingen blijft groeien en daarmee ook het aantal aanmeldingen. Merthes vader zoekt nog in het weekend contact met de buurtagent - die ook niet goed weet wat hij hiermee aan moet, en steun zoekt binnen het korps. Het duurt even voordat daar weer reactie op komt. Het is duidelijk: er is sprake van twee werelden. Een jongerenwereld waarin sociale media een wezenlijke rol spelen, en een wereld van ouderen, die geen idee hebben wat zich daar afspeelt, laat staan dat ze weten hoe daarop te reageren. Ja, de term ‘sociale media’ is bij hen natuurlijk bekend, ook door de rol van de sociale media in de Arabische lente, maar wat het precies betekent, en wat zich daar afspeelt... een blinde vlek. Zo hoort ook de burgemeester van Haren, in een redelijk vroeg stadium, voor het eerst over Project X-Haren van zijn zoon.

De fascinatie voor het virtuele gebeuren leeft; al op 8 en 10 september maakt *Haren de Krant* melding van de hausse aan aanmeldingen voor het feest. Een hausse die doorgaat zonder dat Merthe of haar ouders daar verder nog maar enige invloed op kunnen uitoefenen. Zij houden contact met de burgemeester, schrijven een brief aan hun buurtgenoten, die een paar dagen later op Joop.nl verschijnt, maar hun rol is uitgespeeld. Natuurlijk blijven de media de familie zoeken, soms op onaanvaardbare wijze - Radio 3 belt Merthe op zonder haar te vertellen dat ze rechtstreeks in de uitzending zit-, maar zij zijn niet langer onderwerp van actie, maar lijdend voorwerp.

De hausse zwelt verder aan; velen spannen zich op allerlei creatieve manieren in om een schitterend feest in het vooruitzicht te stellen. Het deelrapport *De weg naar Haren* gaat daar uitgebreid op in. Uit dit onderzoek blijkt dat de jongeren zich grotendeels zelfstandig organiseerden, wat tot uiting kwam in flyers die werden verspreid, filmpjes die werden gedeeld via YouTube, veel activiteit op sociale media en natuurlijk gesprekken in de klas, op sportverenigingen en via persoonlijke communicatiemiddelen zoals de telefoon en chatservices zoals WhatsApp. Al voordat de traditionele landelijke media op 18 september aandacht aan Haren gingen besteden, liep het aantal aanmeldingen voor het feestje in Haren fors op. Het technisch ontwerp van Facebook en andere sociale netwerksites speelt hierin een rol: ze zijn zo ingericht dat uitnodigingen zich gewild en ongewild snel kunnen vermenigvuldigen, als de aantrekkingskracht maar groot genoeg is - voor de meeste evenementen geldt dat overigens niet. Een week voor de 21e september begonnen de aanmeldingen van het Project X feest te lopen. Op maandagavond 17 en dinsdagochtend 18 september was al een massa bereikt van 6000 mensen die aangaven naar het feest te willen komen. Er vindt een versnelling in de mobilisatie plaats en het gaat 'vanzelf' lopen doordat steeds meer mensen meedoen en elkaar aansteken. Vanaf 18 september gaan de massamedia (Trouw en NOS op 3) er aandacht aan besteden en loopt het aantal aanmeldingen snel op. Een paar jonge(!) stagiaires bij Trouw bellen met de gemeente Haren en vragen om een reactie. Een woordvoerder van de gemeente reageert daarop door onder meer te zeggen dat bij die voorbereiding misschien wel een noodverordening past. Noodverordening! Dat brengt de hele nationale pers in beweging, waarbij razendsnel het woordje 'misschien' verdwijnt: Haren maakt zich zorgen, dat is duidelijk. En dus alle reden voor de media om de zaak goed in de gaten te houden. In de sociale media wordt gejuicht: kijk eens, wij worden serieus genomen, alle massamedia praten over ons, geweldig, om niet te zeggen: *EPIC!*

Vanaf dat moment wordt de belangstelling van de traditionele media alleen maar groter. Sommige duiken er werkelijk helemaal in (Radio Noord, Simone FM, SLAM/FM, Radio 538, RTV Noord, Dagblad van het Noorden), andere volgen het met toenemende belangstelling en dito impact (3FM, Hart van Nederland, DWDD, NOS-journaal, PowNews, RTL-Nieuws). De aandacht van de massamedia is de definitieve bevestiging van de status van het evenement. Het aantal aanmeldingen neemt uiteindelijk toe tot 34.000. Het deelrapport *De weg naar Haren* laat zien dat jongeren zich via een breed palet aan communicatiemiddelen organiseerden, met Facebook als centraal platform, en dat het feest door massamedia landelijk op de agenda werd gezet.

De aandacht in de massamedia leidt tot acties bij gemeente en politie. Het is daarbij goed ons te realiseren dat Haren een kleine gemeente is, met nog geen 19.000 inwoners. Een welvarende en rustige gemeente, maar wel met een geschiedenis van bestuurlijke en politieke onrust. De langzittende wethouder zit nog geen drie jaar, de burgemeester is pas in mei aangetreden, en ook de directeur/gemeentesecretaris werkt er nog niet zo lang. In de week waarin Project X Haren speelde, was er opnieuw sprake van een bestuurscrisis; een van de wethouders trad af, een andere aan. De aandacht van de burgemeester, voorzitter van het College van B&W en tevens verantwoordelijk voor de openbare orde, was in eerste instantie vooral hierop gericht. Op dinsdag 18

september was er 's avonds een raadsdebat waarin een wethouder aftrad en op woensdag 19 en donderdag 20 september vergaderde het College van B&W "op de hei" in Veenhuizen, waar de burgemeester uiteindelijk slechts een deel van bijwoonde vanwege de ingelaste driehoeksvergaderingen.

Het is duidelijk dat de bestuurlijke ondersteuning in een gemeente als Haren relatief beperkt is. Voor de openbare orde is er één medewerker, voor communicatie een halve. Dat zal de gemeente nog opbreken, zeker nu opgetreden moet worden met een in Haren totaal onbekend fenomeen. Want hoe te handelen bij een feestje dat er niet is? Komen daar mensen op af? Ook de mensen die zeggen dat ze komen? En hoeveel dan?

Zo komt de driehoek, bestaande uit de burgemeester, de Officier van Justitie en de districtschef van politie, op woensdagmiddag 18 september voor het eerst bijeen. Er wordt gesproken over twee mogelijke scenario's: een realistisch scenario en een worst case-scenario. Mogelijke maatregelen worden doorgenomen, met als uitgangspunt een low profile aanpak, en de uitstraling 'er gebeurt hier niets'. De politie zal het publiek wegsturen bij de woning, de weg zal worden afgezet, en zelfs kan de hele wijk worden afgesloten; bij een eventueel omslagpunt zal de hulp van de ME worden ingeroepen. Een noodbevel zal worden voorbereid.

En zo verschijnt de burgemeester in de media met zijn boodschap: "Hier is geen feestje!" Dat heeft, zacht gezegd, niet onmiddellijk het beoogde effect. Op internet is de stemming er eerder een van: "O nee? dat maken wij wel uit! Waar is dat feestje? hier is dat feestje!"

Op basis van deze uitgangspunten wordt er gewerkt aan de interne organisatie. Het evenementenbureau van de politie wordt erbij gehaald, evenals de spoorwegpolitie, en er wordt gewerkt aan draaiboeken. Aan de driehoek, die donderdagmiddag opnieuw bijeenkomt, wordt voorgesteld om een volledige *Staf Grootschalig en Bijzonder politie Optreden (SGBO)* samen te stellen. Dat is een geëigende manier om grootschalige evenementen voor te bereiden. De driehoek stemt daarmee in, en buigt zich vervolgens over de vraag of er al dan niet een alternatief feest moet worden georganiseerd.

Want vanuit de Harense gemeenschap is die vraag indringend aan de burgemeester voorgelegd, zoals bezorgde burgers meer vragen gesteld en voorstellen gedaan hebben aan het gemeentebestuur. Men vreest voor een ongeorganiseerde bende en de gedachte is dat je dan maar beter zelf een feest kan organiseren. Sterker, er komt een voorstel van de nachtburgemeester van Groningen die dat graag op zich wil nemen. Journalisten stellen vervolgens de vraag of dat overwogen wordt. De voorlichter van de gemeente antwoordt dat de gemeente zich over die vraag buigt. Opnieuw gejuich onder de feestgezinde jongeren in de sociale media: groot nieuws, er komt echt een feest!

Maar de driehoek besluit, op basis van een ambtelijk voorbereid advies, negatief. Er wordt geen vergunning gegeven. Daar zijn allerlei redenen voor. Precedentwerking (zo kan je voortaan altijd wel een feest afdwingen), het terrein is ongeschikt -kletsnat, onverlicht met maar één toegangsweggetje-, de veiligheid kan niet gegarandeerd worden, er was geen zicht op programmering, kortom, vrijwel alle seinen die bij een dergelijke vergunning-verlening aan de orde komen, stonden op rood. En datzelfde gold voor een feest op de voormalige voetbalvelden van VV Gorecht. Maar de discussie die daarover naar buiten komt, breekt op: heeft de gemeente nu wel of niet een duidelijke koers?

De driehoek zet in diezelfde vergadering de lijnen verder uit. Haren zal niet worden afgesloten, de Stationsweg - waar de familie van Merthe woont - wel. Deze keuze wordt gemaakt omdat bij vergelijkbare internationale project X-feestjes, het huis waar het feestje plaatsvond doelwit was van grootschalige vernielingen. Bezoekers zullen 'herleid' worden naar de voormalige Gorecht-voetbalvelden, waar de gemeente uitsluitend voor verlichting zal zorgen. Er wordt een noodverordening opgesteld voor de Stationsweg met betrekking tot het gebruik van alcohol. Uitgangspunt is dat er geen alcohol mag worden gedronken in de openbare ruimte, maar mensen mogen wel alcohol bij zich hebben.

's Middags gaat het SGBO aan het werk, waarbij alle deelnemers van de Algemeen Commandant de opdracht krijgen de scenario's uit te werken in draaiboeken op basis van de besluiten van de driehoek. Dat betekent deeldraaiboeken op het gebied van informatie, communicatie, opsporing, mobiliteit, ordehandhaving en bewaking & beveiliging. De deeldraaiboeken moeten de volgende ochtend om 8 uur klaar zijn.

's Avonds worden de bewoners van de Stationsweg door burgemeester en politie geïnformeerd op een bewonersbijeenkomst; een wethouder bezoekt, op nadrukkelijk verzoek van leden van de gemeenteraad, een bijeenkomst met ondernemers, de burgemeester informeert de gemeenteraad. Die bijeenkomsten zijn er niet vanzelf gekomen. Er zijn in de dagen ervoor allerlei vragen vanuit de bevolking aan het gemeentebestuur voorgelegd (weten ondernemers waar ze aan toe zijn? blijven de supermarkten open? verkopen die drank?). Daarop is maar in beperkte mate gereageerd; een van de redenen daarvoor was de beperkte capaciteit van het gemeentelijke apparaat. Het heeft er toe geleid dat expertise vanuit de bevolking niet of nauwelijks gebruikt is bij de voorbereiding. En het heeft ook tot onvrede geleid, waar de georganiseerde bijeenkomsten een antwoord op moesten geven.

De volgende ochtend, D-day dus, komen de SGBO-leden om acht uur met hun werk bij elkaar, ter voorbereiding van de driehoek, die om negen uur zal beginnen. Daar worden de uitgangspunten en beleidskaders goedgekeurd zonder dat een compleet uitgewerkt draaiboek met uitgewerkte scenario's gereed is. Dat zal er ook niet meer komen en er worden dus ook geen complete draaiboeken aan de driehoek voorgelegd. Maar er gebeurt meer. Op voorstel van de burgemeester wordt de organisatie veranderd: er wordt opgeschaald naar wat in het jargon heet: GRIP 3¹. GRIP staat voor *Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure*. Dat betekent een heel andere organisatie, waarbij het zwaartepunt niet meer bij de openbare orde en de politie ligt, maar bij ramp- en incidentbestrijding, waarbij ook de brandweer en de andere hulpdiensten worden ingeschakeld en waarbij de burgemeester opperbevelhebber is. De burgemeester, gesteund door de Officier van Justitie, wil graag dit relatief hoge niveau van GRIP, omdat de gemeente naar zijn oordeel zo meer mogelijkheden krijgt om de zaak grootschaliger aan te pakken. Voor hem speelt ook mee dat de driehoek nog maar weinig tijd heeft en dat niet helder is wat er gaat gebeuren. De organisatie wordt hierdoor echter ook een stuk ingewikkelder en vraagt veel extra inzet van medewerkers in formele, verplichte structuren. Het komt de hele operatie niet ten goede, in tegendeel. In het deelrapport *Er is geen feest* gaan wij uitvoerig op deze beslissing in. Het draagt ook niet bij aan een goede voorbereiding van de politie, die, zoals wij nog zullen zien, toch al te wensen overlaat.

¹ GRIP 3 wordt ingesteld, wanneer er sprake is van een bedreiging van het welzijn van (grote groepen van) de bevolking, er meerdere disciplines zoals politie, brandweer en ambulancediensten betrokken zijn en bestuurlijke coördinatie of besluitvorming noodzakelijk is, wordt opgeschaald naar GRIP 3. Naast een Commando Plaats Incident (COP) en een regionaal operationeel team (ROT) wordt een gemeentelijk beleidsteam (GBT) gevormd, onder voorzitterschap van de betrokken burgemeester.

Vanaf 13 uur vinden er briefings van politiemedewerkers plaats, en in de loop van de middag worden de verschillende onderdelen van de formele crisis-organisatie actief. In het deelrapport *Er is geen feest*, wordt uitvoerig, en vanuit het perspectief van al die verschillende deelnemers, geschetst hoe dat alles in zijn werk is gegaan en welke problemen zich daarbij hebben voorgedaan.

Dan komen, in de loop van de middag, de eerste bezoekers naar Haren. Allemaal in opperbeste stemming, met cadeautjes voor Merthe, met vlaggetjes, hoedjes en wat niet al. Onze analyses laten zien dat verreweg de meeste, veelal jonge, bezoekers met positieve gevoelens naar Haren gekomen zijn, later op de dag wel met grote hoeveelheden alcohol, maar verder vol verwachting van een spetterend feest. Veel van die verwachtingen zijn als gezegd gewekt door het verkeer op de sociale media zelf; de aanwezigheid van grote groepen deelnemers in Haren is voor een belangrijk deel te danken aan het verkeer op Facebook en Twitter. Artiesten als Kraantje Pappie en Yellow Claw hebben aangekondigd dat ze die avond zullen optreden, als er maar genoeg bezoekers komen. Er is een *livestream* georganiseerd die de hele middag actief is en waarnaar in het land op het hoogtepunt zeker 50.000 mensen kijken. Veel van de bezoekers kwamen uit de noordelijke provincies. Wie denkt dat hier sprake was van een landelijk feest, heeft het mis.

De massamedia speelden in de mobilisatie in de aanloop naar de 21ste ten opzichte van de sociale media een meer beperkte rol. Maar die rol groeit op de middag en avond van de 21e, nadat zij zich in groten getale hebben verzameld aan de Jachtlaan, op de kop van de Stationsweg die rond 14 uur was afgesloten. De meeste massamedia zijn naar Haren getrokken met een reporter en een cameraman of -vrouw, een fotograaf en voor de TV een straalwagen. Veel massaler aanwezig waren RTV Noord met een ploeg van ongeveer tien mensen met twee busjes voor radio en TV, drie camera's en een straalwagen, en het Dagblad van het Noorden met vijf verslaggevers die zich mengden in de menigte. DWDD stuurde reporter Jakhals Jelte met cameraman. Ook de lokale radiozender SimoneFM, populair bij jongeren, pakte uit; zij kwamen met een heel busje vol om uit te zenden alsof ze op een festivalterrein stonden. Het laat zich raden dat deze massale aanwezigheid van de media, veelal op dezelfde plaats gestationeerd, als een magneet op de daar aanwezige bezoekers heeft gewerkt. Over dit effect is later onder journalisten discussie geweest. Wij komen daarop terug.

Vanaf 19.30 uur wordt het langzamerhand donker. Tot die tijd overheerst gezelligheid; de -beperkt-aanwezige politie kan rustig tussen de bezoekers rondlopen, er wordt gezongen, de bezoekers op de kruising Stationsweg/Jachtlaan houden zich meer bezig met de media dan met de politie, kortom, het is een gezellige boel. Maar het wordt steeds drukker; de politie slaagt er niet meer in de aanwezigen van de kruising af te houden, of de noodverordening te handhaven. Er knalt vuurwerk, er worden voorwerpen gegooid, eerst ongericht, daarna in de richting van de politie, en er klinken spreekkoren die de politie op de korrel nemen. De politie trekt dan samen en vormt een haag aan het afgesloten deel van de Stationsweg. Langzaam maar zeker loopt de temperatuur op; de invloed van alcohol doet zich meer en meer gelden. Om kwart voor acht meldt de locatielcommandant dat de stemming joliger en rumoeriger wordt, maar dat de collega's nog geen druk ervaren. Het SGBO is op dat moment van mening dat hoewel de sfeer verandert, het nog steeds past bij het realistische scenario. Dan neemt de rumoerigheid verder toe en wordt de politie steeds meer doelwit. Politie-medewerkers ter plaatse vragen om inzet van de ME. Het SGBO trekt daaruit even voor acht uur de conclusie dat het meer en meer in de richting van het *worst case-scenario* gaat en roept ME op: twee groepen die op piket staan worden van huis opgeroepen, twee groepen die al in Haren zijn en daar andere werkzaamheden verrichten, wordt gevraagd zich om te kleden, drie groepen die dienst doen bij voetbalwedstrijden in Emmen en Leeuwarden wordt naar Haren gesommeerd. In totaal wordt zo een peloton gemobiliseerd. Ook wordt een groep AE (Aanhoudings Eenheid) opgeroepen.

Kwart voor negen, om precies te zijn om 20.49 uur, komt de eerste ME-groep (8 man, inclusief groepscommandant en chauffeur) aan op de kruising Stationsweg/Jachtlaan. De hekken worden opzij gezet, zes ME-ers nemen positie in - en worden onmiddellijk massaal bekogeld. De escalatie is een feit en de zes ME-ers hebben de grootste moeite zich staande te houden. In de twintig minuten die volgen wordt de ME-groep aangevuld met nog eens drie andere van de gealarmeerde ME-groepen van ieder weer 8 man. Om tien over negen vegen de vier ME-groepen de kruising schoon, waarbij een deel linksaf slaat in zuidelijke richting, en een deel rechtsaf in noordelijke. Maar de omvang van de aanwezige ME is niet toereikend om greep te krijgen op de situatie.

Dat alles is voor het SGBO aanleiding om een tweede peloton en meer AE te alarmeren. Deze zijn rond half elf actief. Bovendien worden ook pelotons uit andere regio's gealarmeerd. Die arriveren na twaalfen.

Vanaf half negen zijn daarnaast 36 politiemensen uit Groningen, 13 uit Drenthe, 47 uit Friesland en 9 van de KLPD binnengedruppeld op het bureau in Haren, in totaal 104 man. Maar de coördinerende Chef van Dienst heeft geen beeld van de situatie op straat, en heeft geen contact met de leidinggevendenden op straat. Bovendien lukt het hem maar sporadisch om in contact te komen met het SGBO. Hem rest niets anders dan de platte petten met gele hesjes aan in viertallen in de richting van het centrum te sturen om te kijken waar ze kunnen helpen. Vanaf het moment van geweldsescalatie en het optreden van de ME hebben deze platte petten maar beperkte mogelijkheden om op te treden.

Van alle aanwezige bezoekers is slechts een beperkt deel actief bij het geweld tegen de politie. Een flink aantal bezoekers houdt het bij het begin van het geweld voor gezien en gaat, vaak per trein, terug. Anderen blijven wel, maar houden zich verre van het geweld. Vrijwel niemand van degenen die wij gesproken hebben, zegt de indruk te hebben dat het om een vooropgezette actie gaat. Dit wordt ook ondersteund door onze analyse van de videobeelden en door de uitkomsten van het vanwege de Commissie uitgevoerde onderzoek naar de aangehouden jongeren; hooligans, voor zover aanwezig, spelen geen rol. Drank, misschien ook drugs, wel, de *spur of the moment* ook. Dat past bij het profiel van de grote groep gearresteerden; er zijn er maar een paar met een strafblad, wel heeft ongeveer de helft van de groep op verschillende gebieden problemen, zoals problematisch gedrag op school, onhandelbaar gedrag thuis e.d. Uit deze analyse blijkt verder dat er onder de aangehouden jongeren geen grote groepen of grote subgroepen waren die elkaar kenden. Eerder was sprake van kleine subgroepjes die, voor zover bekend, uit maximaal vier personen bestonden. Een verband tussen diegenen die zich op Facebook agressief, mobiliserend of met gezagsondermijnde taal uitlieten en diegenen die zijn aangehouden, hebben wij niet gevonden.

Het groepsproces waarin geweld ontstaat in een feestende menigte staat beschreven in het deelrapport *Er is geen feest*; wat de geweldplegers bewogen heeft, waarom zij iets gedaan hebben wat zij normaal niet doen, komt uitvoerig aan de orde in het deelrapport *Hoe Dionysos in Haren verscheen*.

Het geweld op straat duurt intussen voort en verplaatst zich. De relatieve heftigheid ervan in combinatie met de infrastructuur van Haren - brede straten, grote tuinen, zijstraten - en het feit dat er in eerste instantie te weinig ME-ers zijn, maakt het de ME niet mogelijk om door te pakken. Een aantal keren wordt gevraagd om inzet van traangas. De burgemeester verleent toestemming, maar zo ver komt het niet. De pelotonscommandant die het uiteindelijke besluit moet nemen, wil er niet

aan. Zijn - overtuigende - argumenten vindt de lezer in het deelrapport *Er is geen feest*. De platte petten verzamelen zich achter de ME-linies en houden zich bezig met het weggeleiden van bezoekers die niets van de rellen moeten hebben. Ze verzorgen de eerste opvang van arrestanten en ondersteunen de ME door mensen uit tuinen te halen na een charge. Het politieoptreden wordt bemoeilijkt doordat verschillende eenheden geen contact met elkaar of het SGBO kunnen krijgen via hun verbindingsmiddelen. Dat leidt ertoe dat de meldkamer in Drachten wordt overspoeld met berichten en verzoeken. Omdat het C2000-netwerk overbelast dreigt te raken door het grote aantal eenheden in Haren, besluit de netwerkbeheerder rond tien uur dat gewisseld moet worden van kanaal. Op zichzelf begrijpelijk, maar het vergroot de verwarring.

Twee keer wordt een auto in brand gestoken, om tien uur gaat de ruit bij Albert Heijn in de Kerkstraat aan diggelen, mensen gaan naar binnen en nemen pakjes sigaretten weg. De beelden daarvan - die vaak herhaald zijn - staan velen nog helder op het netvlies. Later verplaatst het geweld zich naar de Rijksstraatweg en het Raadhuisplein. Ook daar worden winkelruiten ingeslagen en wordt brand gesticht.

Terwijl de gewelddadigheden voortduren, blijven bezoekers gedurende de hele avond naar Haren toekomen, met de auto, met de trein, fietsend en lopend. In hoeverre dat mede een gevolg is geweest van de massamedia die gedurende de dag mobiliserende oproepen hebben gedaan om naar Haren te komen, hebben wij niet kunnen vaststellen. Vast staat wel dat op de avond zelf de programmering van SlamFM en Simone FM voor een groot deel in het teken van Haren staat. RTV Noord zendt, in afwijking van de normale programmering, langdurig rechtstreeks vanaf locatie uit. Wanneer zij geen beeld hebben, herhalen zij de geweldplegingen, met af en toe een reporter die live commentaar geeft. En DWDD besteedt een groot deel van de uitzending aan Haren (dus tussen half acht en half negen). Lucky TV was in dit opzicht inspirerend, evenals de uitspraak en bijbehorende gelaatsuitdrukking van Matthijs van Nieuwkerk: *“Als je dit ziet, is het jammer dat we hier zitten, toch?”* Maar, als gezegd, over de vraag of dit heeft bijgedragen aan de opkomst, is niets met zekerheid te zeggen. Het enige dat wij kunnen constateren is dat rond elf uur nog grote groepen jongeren in Haren arriveren.

Bij het station Haren staan die avond drie agenten van de spoorwegpolitie, samen met medewerkers van de NS en ProRail. De spoorwegpolitie heeft daar geen handhavende taak, mensen wordt ook niet aangeraden naar huis te gaan, de politie is er uitsluitend om toezicht te houden en informatie door te geven over aantallen bezoekers. Gedurende de avond is er in het SGBO en de andere staven gedelibereerd over de vraag of treinen niet meer in Haren zouden moeten stoppen. Daar is uiteindelijk niet voor gekozen, omdat dit het probleem zou verplaatsen naar andere gemeenten waar geen politie aanwezig is omdat inmiddels alle politie uit de regio opgeroepen is om naar Haren te komen. Dat de treinen bleven rijden kwam van pas toen grote groepen, die niets met de rellen hadden, weer vertrokken. Ook het busvervoer naar Haren is de hele avond doorgestaan. Vanaf kwart over negen zijn daarentegen wel enkele afritten van de A28 afgesloten.

De overlooplocatie van de voormalige voetbalvelden van VV Gorecht is uiteindelijk maar door enkele honderden mensen bezocht. De meeste bezoekers maakten rechtsomkeert zodra ze zagen dat daar niets te beleven viel. Na de escalatie is nog geprobeerd van de voetbalvelden een alternatieve feestlocatie te maken. Een *last minute* aanbod van een particulier om muziek te maken werd aangenomen; de politie leverde een stroomaggregaat, dat uiteindelijk na tien uur geplaatst werd. De ME-commandanten die het eerst gealarmeerd waren, kregen de opdracht de menigte naar de voetbalvelden te drijven, maar dat bleek niet uitvoerbaar.

Van te voren was via de gemeente Groningen en de politie geregeld dat er bussen zouden klaar staan om bezoekers van Haren naar Groningen te vervoeren, omdat het Groningse uitgaanscentrum geen probleem zou hebben extra bezoekers te absorberen. Maar na de escalatie stond de burgemeester van Groningen, die zich rond negen uur bij de driehoek had gevoegd, erop dat alleen goedwillende bezoekers naar Groningen vervoerd zouden worden. Dat was in het licht van de omstandigheden ongelukkig en niet behulpzaam. Enkele honderden bezoekers hebben er, na geharrewar over politiebegeleiding, uiteindelijk gebruik van gemaakt. Later op de avond werd om meer bussen gevraagd. Toen de ongeregelde hordes zich verplaatsten naar de locatie waar deze bussen inmiddels klaar stonden, moesten de ruiten van de bussen het ontgelden.

De gewelddadigheden duren tot na half één 's nachts. Dan begint het te regenen (agent Pluvius behoort tot de allerbeste dienders); na een aantal charges van ME-beredenden van KLPD en politie Groningen verdwijnen de laatste relschoppers.

Langzaam keert de rust weer, maar het is volstrekt duidelijk: Haren is tot in zijn vezels geschokt. Hoe heeft dit kunnen gebeuren? Waar kwam dat geweld vandaan? Bij een aantal Harenaren is ieder gevoel van veiligheid verdwenen, zij voelen zich in de steek gelaten door de autoriteiten. Datzelfde gevoel bestaat ook bij een groot aantal politiemensen, die op straat met hun poten in de modder stonden. Gaat het inderdaad om hooligans, zoals de ochtend erna in een inderhaast georganiseerde persconferentie door de burgemeester wordt verklaard? Waren de autoriteiten goed voorbereid, zoals zij onmiddellijk na afloop zeiden? Waren zij voorbereid op dit aantal bezoekers, zo tussen de drie- en vijfduizend? Waarom komen zoveel bezoekers af op een feestje dat er niet is? Wat is de rol van de sociale media, in combinatie met de massamedia?

Daags na het gebeurde komt het gemeentebestuur in actie om met de bewoners de schade op te nemen. In bewonersbrieven en bewonersbijeenkomsten wordt gepoogd om de geschokte band tussen bestuur en burgers enigszins te herstellen. De Hoofdofficier van Justitie zet zich in om in nauwe samenwerking met de politie tot een snelle vervolging van een groot aantal relschoppers te komen. De geschokte rechtsorde vraagt niet alleen om snelle berechting, maar ook om een relatief groot aantal voorgeleidingen. Die komen er ook. In totaal worden 108 verdachten voorgeleid. Gemiddeld zijn ze jong, nog geen twintig jaar, overwegend afkomstig uit het noorden van het land, terwijl ruim driekwart nooit eerder met de politie in aanraking is geweest. Een klein deel heeft frequent contact met de politie, meestal als gevolg van overlast, onder andere in problematische jeugdgroepen, en op grond van andere lichte feiten. Hooligans waren, zo blijkt ook uit deze gegevens, niet of nauwelijks betrokken.

De driehoek besluit op 24 september een onafhankelijke onderzoekscommissie in te stellen die moet nagaan wat er mis is gegaan en welke lessen uit de gebeurtenissen getrokken kunnen worden. Op 1 oktober stemt de gemeenteraad van Haren hiermee in.

Tenslotte vermelden wij hier dat het Dagblad van het Noorden op 3 november een uitstekende reconstructie van de gebeurtenissen publiceerde; slechts op enkele punten wijkt onze reconstructie, die op meer bronnen gebaseerd is, hiervan af. De belangrijkste is dat hooligans geen rol van betekenis hebben gespeeld. Uiteraard bevatten de deelrapporten van de commissie analyses en bevindingen die het Dagblad niet gemaakt heeft.

Hoofdstuk II behandelt onze belangrijkste conclusies, hoofdstuk III onze overkoepelende aanbevelingen. Het spreekt vanzelf dat de meer gedetailleerde conclusies en aanbevelingen in de deelrapporten ook conclusies en aanbevelingen zijn van de commissie als geheel.

2. Conclusies

De rol van de autoriteiten

De driehoek heeft van meet af aan geen greep gehad op de gebeurtenissen. Het was de eerste keer dat jongeren in Nederland met gebruik van sociale media op deze schaal een dergelijk feest organiseerden en het was voor de autoriteiten daardoor niet alleen moeilijk greep te krijgen op het feest zelf, maar ook op de potentiële omvang ervan. Binnen het politiekorps is men wel op zoek gegaan naar nadere informatie ten aanzien van wat zich in de sociale media afspeelde, maar erg uitvoerig is dat niet geweest, en veel heeft het niet opgeleverd. Daar komt bij, wij zeiden het eerder, dat Haren een kleine gemeente is, met beperkte mogelijkheden.

Wat daarvan zij, er was geen duidelijk plan van aanpak. Er waren wel scenario's, maar uitgewerkt waren ze niet en ze waren beperkt. Evenmin waren ze voorzien van een plan van actie. Zo was de vraag hoe van het realistische scenario naar het worst case-scenario kon worden overgegaan, niet uitgewerkt. Veel aandacht - geïnspireerd op de film Project X - is besteed aan het beveiligen van het huis van de familie van Merthe en de Stationsweg, maar verder? Verder is vooral besloten wat er niet is: geen feestje, geen alternatief feest, geen afsluiting van Haren, geen stopverbod voor treinen. En voor zover er wel maatregelen in het vooruitzicht werden gesteld, werden die niet gehandhaafd of konden die niet worden gehandhaafd of gerealiseerd: het zogenaamde genuanceerde alcoholverbod, het sturen van jongeren naar de voetbalvelden bij Gorecht waar verder niets was, het vervoer van bezoekers per bus naar Groningen.

Doordat er geen plan was, was ook de communicatie niet goed. Te gemakkelijk is vanuit het idee van "open communicatie" aan de pers verteld dat er *misschien* wel een noodverordening zou komen; onvoldoende overtuigend was de uitspraak van de burgemeester dat er geen feestje zou komen; en deze uitspraak werd teniet gedaan doordat vervolgens de indruk werd gewekt dat er *misschien* wel een alternatief feest georganiseerd zou worden. Politie en gemeente verschilden daarbij van mening over de te volgen communicatiestrategie en slaagden er niet in die gezamenlijk te ontwikkelen en uit te voeren. Ook de communicatie vanuit de gemeente Groningen (die neerkwam op: "welkom in Groningen") droeg niet bij aan een eenduidig beeld. Uit gesprekken die door onze commissie met vertegenwoordigers van de media zijn gevoerd, blijkt dat deze onheldere communicatie als weifelend is ervaren, wat hun belangstelling voor wat er in Haren ging gebeuren eerder aanwakkerde dan deed afnemen. In zulke omstandigheden is er juist grote behoefte aan duidelijkheid en heldere kaders. Die waren er niet.

De organisatie van de politie liet veel te wensen over; het deelrapport *Er is geen feest*, gaat daar uitvoerig op in. De door de driehoek gewenste beleidsuitgangspunten (normale gang van zaken moet doorgang vinden, Haren wordt niet afgesloten, zo weinig mogelijk zichtbare politie, veiligheid voor familie Merthe en bewoners Stationsweg) beperkten de speelruimte voor de politieoperatie: diverse politiemaatregelen waren daardoor niet mogelijk. Anderzijds is door de politie in de driehoek steeds aangegeven dat men de zaken aankon en dat er voldoende politie achter de hand was. Uit een na afloop van de incidenten opgemaakte interne evaluatie blijkt dat de politie de zaak op tal van punten niet op orde had; in dat rapport wordt de eigen organisatie niet gespaard. Ons onderzoek laat zien dat de briefings tekort schoten, medewerkers niet wisten wat er van hen verwacht werd, medewerkers op cruciale functies dubbelfuncties hadden en de communicatie tussen de

leidinggeevenden op straat en de besluitvormers in het SGB0 slecht verliep. Daarnaast constateren wij dat de signalen dat de sfeer aan het omslaan was niet tijdig zijn onderkend waardoor te laat is overgeschakeld naar het worst case scenario. Er was onvoldoende rekening gehouden met het feit dat het echt mis kon gaan; de opkomsttijden van de ME waren te lang voor een situatie waar het uit de hand kon lopen. De politie heeft tot slot te beperkt en te laat gebruik gemaakt van de expertise die er op landelijk gebied wel is voor het scannen en beoordelen van ontwikkelingen op internet en heeft zich te weinig vergewist van ervaringen die opgedaan zijn met eerdere Project X-feesten in binnen- en buitenland, ook al heeft men wel informatie over het evenement in Hamburg ingewonnen.

De burgemeester heeft onvoldoende gebruik gemaakt van zijn openbare orde bevoegdheden. Er heerste in de week voorafgaand aan 21 september voortdurend verwarring over noodbevel, noodverordening en de verhouding van beide tot de bepalingen in de APV. De burgemeester heeft tevoren een noodbevel getekend dat de mogelijkheid bood individuen uit Haren te verwijderen. Dat noodbevel is niet gebruikt en was in deze omstandigheden ook geen effectief middel. Op vrijdag 21 september werd om 18.00 uur een noodverordening van kracht die bepaalde dat je in Haren wel alcohol bij je mag hebben, maar die niet mag drinken (op het Gorecht-terrein zou het gedoogd worden). In de praktijk werd dit door de politie niet handhaafbaar geacht gezien de aantallen mensen; het is dan ook niet gehandhaafd.

De verandering in organisatie (opschaling naar GRIP 3) op de bewuste vrijdagochtend is daarnaast onjuist geweest en heeft een negatieve invloed gehad op de effectiviteit van het overheidsoptreden. De argumenten voor opschaling waren niet overtuigend. Opschaling van deze aard is nodig als er multidisciplinaire samenwerking nodig is. Dat was hier niet het geval. Het ging niet om een ramp, waar samenspel van gemeente, politie, brandweer en ambulancediensten een vereiste is, het ging om een openbare ordekwesitie. Daar is de driehoek leidend. Vond men de capaciteit van de gemeente te beperkt - en dat is een juist oordeel - dan had het mogelijk moeten zijn dat andere gemeenten - of de veiligheidsregio, ook al had die formeel geen functie - waren bijgesprongen, zonder dat dit tot een andere structuur had geleid. Onze conclusie op dit punt is dat de neiging om evenementen bij voorbaat te benaderen als een ramp of een crisis contraproductief is, een gevoel van schijnveiligheid creëert en nodeloos complicerend is.

Ja, en er had eerder meer politie moeten zijn. Maar het is ook gemakkelijk om daar kritiek op te hebben. Een paar dagen na Haren stond in Arnhem een Project X-party op het programma, waarop met groot vertoon van macht is gereageerd - is overgereageerd. Ook dat is gemakkelijk om, met de kennis van nu, te constateren. Het gaat hier om het inschattingsvermogen van de autoriteiten, dat in de meeste gevallen tot juiste afwegingen leidt. Dat is hier - en in Arnhem - niet gebeurd, en dat is mede te wijten aan de onbekendheid met het fenomeen sociale media. Uit onze gesprekken met burgemeester en korpsleiding is ons gebleken dat die werkelijk niet gedacht hadden dat het zo groot zou worden en dat het zo mis kon gaan. Er bleek een groot verschil tussen de werkelijkheid en wat de autoriteiten zich als het 'worst case scenario' hadden voorgesteld.

Er werden overigens ook een aantal verstandige besluiten genomen. Dat geen vergunning verleend werd voor een alternatief feest, was in de gegeven omstandigheden juist; de argumenten daarvoor waren overtuigend. Dat er uiteindelijk geen traangas is ingezet, wordt door de betrokken pelotonscommandant, zie het deelrapport *Er is geen feest*, met kracht van argumenten onderbouwd. Wie bedenkt hoeveel jongeren van de trein gebruik hebben gemaakt om weer uit Haren te vertrekken, beseft dat het goed is dat de treinen in Haren bleven stoppen.

In de dagen na de 21ste is het Openbaar Ministerie er samen met de politie in geslaagd veel daders op te sporen en voor te geleiden. De wijze waarop dat is gebeurd, verdient voor de toekomst navolging, zij het dat het instrument snelrecht ook hier gebreken met zich meebracht. Sommige daders die al veroordeeld waren, bleken achteraf ook met andere feiten in verband gebracht te kunnen worden. Rapporten over minderjarigen konden niet altijd snel genoeg op een zorgvuldige manier geproduceerd worden. Zorgvuldige onderbouwing van eventueel geleden schade kon niet goed plaatsvinden. Ook hier is gebleken dat (super)snelrecht heroverweging verdient.

Alles bij elkaar zijn wij van oordeel dat er veel is mis gegaan, ook wanneer wij in ogeschouw nemen dat het om lastige en moeilijk te overziene gebeurtenissen ging. Duidelijk is dat de autoriteiten geen effectief gebruik gemaakt hebben van de hen ten dienste staande bevoegdheden, niet eenduidig gecommuniceerd hebben, de mobilisatie van jongeren via sociale media onvoldoende onderkend hebben en niet effectief gereageerd hebben nadat zich honderden jongeren in Haren verzamelden en in toenemende mate baldadig werden.

Het effect hiervan is geweest dat de bewoners van Haren zich in de steek gelaten hebben gevoeld door hun bestuur en door de politie.

Uit de verhalen van politiemedewerkers die de desbetreffende avond gewerkt hebben, blijkt dat veel van wat er fout kon gaan op deze avond ook fout ging. De commissie wil haar respect betuigen voor die medewerkers die zich die avond in moeilijke omstandigheden staande hebben gehouden.

Het deelrapport *Er is geen feest* gaat gedetailleerd in op de onzekerheden, de dilemma's en het functioneren van alle overheids-actoren.

De rol van de sociale media

Dat brengt ons op de rol van de sociale media. Wij hebben eerder opgemerkt dat er op dit punt een gapend gat bestaat tussen jongeren en ouderen. Voor heel veel jongeren zijn deze media inmiddels een vast bestanddeel van hun leven. Een deel ervan speelt zich daar af. Het is een plaats om vrienden te krijgen en te ontmoeten en het is een plaats om aandacht te krijgen, die veel meer en groter kan zijn dan op het schoolplein. Dat was ook wat hier gebeurde. Zodra de uitnodiging van Merthe ging "lopen", werd dit aangegrepen om er ook echt iets groots van te maken. Als er een andere aanleiding was geweest, ook goed. Zo'n aanleiding was er bijvoorbeeld in de vorm van een ander feestje in de stad Groningen, waarvan de uitnodiging gelijktijdig met die van Merthe rondging op Facebook. Daar hadden zich ook veel mensen voor aangemeld en daar was ook op Facebook het etiket Project X opgeplakt, maar die pagina werd al eerder (op vrijdagavond) gesloten, waarmee de kous af was. Bij Merthe hielp het sluiten van haar feestje niet: dat werd geckaapt. Bezien vanuit het perspectief van de jongeren, in deze fase nog maar een klein aantal fanatiekelingen, lag hier een prachtkans om een virtuele droom niet alleen te ontwikkelen, maar ook in realiteit om te zetten: een geweldig feest, door "onszelf, jongeren" georganiseerd, dwars tegen de wil van de autoriteiten in. Daar lag, lang voordat de massamedia werkelijk in de gaten hadden wat de omvang van de beweging op internet was, de uitdaging en daar is een enorme hoeveelheid energie in gestoken. Filmpjes op YouTube, de voorbereiding van een *livestream* tijdens de 21e, onderlinge afspraken wanneer erheen te gaan, en ga zo maar door. En wie de berichten op Facebook leest, zal zien dat de positieve energie in hoge mate overheerst, het moest echt een feest worden. Overigens, bij een feest hoort alcohol en voor sommigen ook drugs; ook dat thema speelt in de commentaren op Facebook een duidelijke rol. Ons

onderzoek laat zien dat zo'n 250 mensen, meest mannen, meest tussen de 20-25 jaar, zich enorm hebben ingespannen op Facebook. Verreweg de meesten van die 250 wonen in de provincie Groningen. Wie denkt dat hier sprake was van een landelijk evenement, heeft het mis. Verreweg de meeste deelnemers op internet komen uit de noordelijke provincies. Voordat de massamedia zich op Haren wierpen, hadden zich al zo'n 6000 personen aangemeld. Daarna liep dat aantal op tot 34.000.

Als gezegd verkeerden de autoriteiten in hoge mate in onzekerheid over wat zich in de belevingswereld van jongeren afspeelde en wat dat te betekenen had voor de fysieke realiteit in Haren. Er werd wel gepoogd om meer informatie te krijgen over wat daar gebeurde, maar dat was beperkt en niet gecoördineerd. Veelzeggend is dat vooral gezocht werd op Twitter, terwijl de mobilisatie grotendeels via Facebook tot stand kwam. Waar *monitoren* al lastig was, kwam men aan *intervenieren* op internet vrijwel helemaal niet toe.

Het zijn geen nieuwe fenomenen, illegale house- of schuurfeesten, jongeren die met elkaar afspreken om elkaar te treffen voor de gezelligheid of voor iets bijzonders. Wij vonden een autorally, de *Grote Oto Derby*, "G.O.D.", georganiseerd door de VPRO op Hilversum 3 onder leiding van Willem de Ridder, waar in de nacht van 18 september 1978 7500 auto's met zo'n 20.000 deelnemers het verkeer in de Flevopolder totaal verstikte, aldus *Gooi- en Eemlander*, *Parool* en *NRC*. En men trof elkaar ook voor rellen of voor gevechten (denk aan de slag tussen Ajax- en Feyenoordsupporters in Beverwijk, waar Carlo Picornie het slachtoffer van werd). Wat wel nieuw is en wat de samenleving voor nieuwe problemen en onzekerheden plaatst, is de combinatie van dit soort gebeurtenissen met sociale media. Ten eerste ontstaan deze flashmobs razendsnel en zijn ze moeilijk controleerbaar, terwijl onze instituties, vaak op goede gronden, langzaam zijn. Dat maakt het, nog helemaal afgezien van de vraag hoe het optreden in Haren beoordeeld wordt, moeilijk om adequaat te reageren. Wij zullen dat moeten leren. Het tweede probleem is dat *flashmobs* ongereguleerd zijn en vaak onmiddellijk botsen met de gang van zaken in ons sterk gereguleerde land. Neem het voorbeeld van het alternatieve feest. Dat moest binnen een etmaal georganiseerd worden - waar voor vergunningverlening, wederom op redelijke gronden, zes weken staat.

Kortom, de manier waarop door autoriteiten en overheden gereageerd wordt op wat in onder andere de sociale media teweeg is gebracht, spoort nog helemaal niet met de gevestigde plaats die zij in onze samenleving inmiddels hebben ingenomen. Het zijn twee werelden, die beter met elkaar in verband gebracht moeten worden.

Tenslotte een relativerende opmerking. Verreweg de meeste jongeren die een uitnodiging voor Project X Haren hebben gekregen, hebben die onmiddellijk afgeslagen of genegeerd. Er gingen in totaal zo'n 200.000 uitnodigingen de deur uit, waarvan er 30.000 werden geaccepteerd, terwijl er uiteindelijk zo tussen de drie- en vijfduizend jongeren uiteindelijk naar Haren zijn gegaan. Tweederde van de Noord-Nederlandse jongeren tussen de 15 en 25 heeft niet of nauwelijks overwogen om naar Haren te gaan; meer dan de helft zelfs helemaal niet. Twintig procent heeft dat wel overwogen. Vuistregels om te schatten hoeveel mensen er daadwerkelijk naar een evenement komen, zoals "10% van het aantal aanmeldingen", die door sommigen wel worden gehanteerd, zijn problematisch omdat er teveel verschillende factoren een rol spelen en omdat lang niet alle deelnemers zich via Facebook aanmelden (Project X Amsterdam bijvoorbeeld, had 5000 aanmeldingen, maar daar kwamen minder dan honderd mensen opdagen). Daarnaast spelen omstandigheden zoals het weer en de afstand die iemand moet afleggen, een rol. Hoe dichter men bij Haren woonde, hoe groter de aantrekkingskracht. Belangrijkste redenen om wel te gaan waren: nieuwsgierigheid, het was spannend, eindelijk gebeurt er iets in de buurt, veel vrienden en bekenden gaan ook. "You Only Live Once", dat gevoel. En sociale media zijn een belangrijk voertuig om dat soort gevoelens te articuleren

en snel en breed te verspreiden. Uit een onder verantwoordelijkheid van de commissie uitgevoerde *websurvey* die uitgevoerd is onder 885 jongeren bleek dat de belangrijkste stimulans om naar Haren te gaan de sociale media en vrienden waren (deelrapport *De weg naar Haren*). Belangrijkste redenen om niet te gaan waren het oordeel van ouders en politie en in mindere mate de TV.

Het deelrapport *De weg naar Haren* gaat gedetailleerd in op de mobiliserende werking van sociale media, massamedia en de rol van de autoriteiten in dit verband.

De rol van de massamedia

Op dinsdagochtend 18 september bericht dagblad Trouw over een mogelijke noodverordening voor Haren. Dat bericht wordt die avond overgenomen door NOS 3 met een belangrijke wijziging, namelijk dat de verordening al was afgekondigd. Ook al wordt dat bericht later teruggetrokken, het belandt wel in een ANP-bericht en meteen daarna op NU.nl. Dat zijn de belangrijkste bronnen die de aandacht op Haren vestigen, aandacht die verder alleen maar zal toenemen. De belangrijkste redenen om die aandacht gevangen te houden zijn in de allereerste plaats de fascinatie voor de enorme hoeveelheid meldingen voor een feestje dat er niet is. Dat is nieuw, dat is curieus, dat houden we in de gaten. In de tweede plaats speelt ook de ambivalente reactie van de autoriteiten een rol. En toen het eenmaal *the talk of the town* was geworden, en “iedereen het erover had”, werd steeds spannender wat er zou gebeuren en hoe het zou aflopen.

Zo werden de massamedia haast ongemerkt van toeschouwer en rapporteur tot medespeler. Toeschouwer en rapporteur vooral in de aanloopfase; medespeler op de dag en de avond zelf. Daar moet onmiddellijk bij gezegd worden dat niet alle media op dezelfde manier gereageerd hebben; de verschillen tussen hen zijn groot. Maar media die een groot deel van de avond van de 21e in het teken van Haren hebben gezet (Radio 3FM, SlamFM, SimoneFM), DWDD dat een groot deel van de uitzending aandacht aan Haren besteedt met Lucky TV als uitsmijter, RTV Noord die met een grote ploeg naar Haren komt, zij doen meer dan alleen verslaan, zij worden deel van de encenering. Samen met andere media, zoals NOS Nieuws en RTL Nieuws, verschillende dagbladen en een paar FM stations, die vanaf de middag allemaal aanwezig zijn op het kruispunt Jachtlaan/Stationsweg (“er waren in het begin van de middag meer persmensen dan bezoekers”, meldt een aanwezige), werkt dat als een magneet op de aanwezige bezoekers.

Dat heeft naderhand onder journalisten tot discussie geleid over de vraag of en zo ja in hoeverre het opportuun was dat de media zich in Haren in meer of mindere mate manifesteerden. Er zijn twee bijeenkomsten aan gewijd, één in Groningen, één in Amsterdam. Dat is op zichzelf vrij bijzonder voor een beroepsgroep die niet uitblinkt door zelfreflectie en vaak moeite heeft met kritiek. Het wekt overigens geen verbazing dat deze introspectie leidt tot verschillende standpunten. Sommige journalisten zijn zich vanaf het begin bewust geweest van het effect dat van hun aanwezigheid, en zeker in groten getale, uitging. Anderen hadden vooraf noch achteraf, naar eigen zeggen, enig probleem met hun opstelling, een enkeling had spijt.

Maar Haren was ook voor journalisten een *wake-up-call*; ‘misschien waren wij ook wel naïef’, oordeelde één van de journalisten op een van deze bijeenkomsten. Project X-evenementen die kort na Haren geagendeerd werden, werden anders benaderd. Men realiseert zich nu dat het met *flashmobs* ook werkelijk verkeerd kan aflopen.

Haren leert eens te meer dat journalisten zich moeten realiseren dat zij zo maar van verslaggever actor kunnen worden, en dat hun invloed dan groot kan zijn.

Het deelrapport *De weg naar Haren* gaat uitgebreid op de rol van de massamedia in.

Van een feestje dat er niet is naar geweld tegen de politie

Wij bespraken eerder de fascinatie onder jongeren voor de oproep om naar Haren te gaan. Het waren een aantal elementen die min of meer bij toeval bij elkaar kwamen. Een *sweet-sixteen-party*, de open uitnodiging daarvoor, in het rustige en welvarende Haren, onmiddellijk in verband gebracht met de film *Project X*, de behoefte onder jongeren om zo'n droom ook werkelijkheid te laten worden zoals dat in andere landen ook gebeurd was. Als gezegd waren verreweg de meeste jongeren absoluut niet uit op rellen; het ging hen om een mooi en spontaan georganiseerd feest, dat des te leuker werd naarmate de autoriteiten er minder raad mee wisten. De min of meer vanzelfsprekende tegenstelling tussen generaties speelde op de achtergrond een rol: jongeren die grenzen opzoeken, die op zoek zijn naar spannende ervaringen, die zich weinig zorgen maken over de risico's die aan een dergelijk grootschalig evenement kleven, met daartegenover de oudere generatie, vertegenwoordigd door ouders en autoriteiten, die grenzen stellen, zich sneller zorgen maken over wat er mis kan gaan, die niet alleen beducht zijn voor veiligheid en openbare orde, maar daar ook verantwoordelijkheid voor dragen.

Het is deze tegenstelling tussen twee werelden die ten grondslag ligt aan wat er die week in Haren aan de gang was, overigens een tegenstelling die zou oud is als de wereld en aan de orde van de dag is. In het deelrapport *Hoe Dionysos in Haren verscheen* komt die tegenstelling pregnant tot uitdrukking bij een bespreking van de rol van de beide Griekse goden Apollo en Dionysos, waaruit maar weer eens blijkt dat we niet te maken hebben met een nieuw fenomeen. Apollo, de god die staat voor de rede, en daarmee voor orde en maatvoering, voor datgene wat wij met rationaliteit en moraliteit in verband brengen staat tegenover Dionysos, de god die staat voor menselijke aandriften, voor seksuele energie, voor losbandigheid, kortom voor het losbreken uit de orde. Niet voor niets wordt Dionysos haast altijd afgebeeld met druiven en met wijnranken in de buurt. Zoals in de Griekse oudheid gaat het er sindsdien iedere keer weer om in de werkelijkheid van iedere dag balans te brengen tussen die beide werelden. Apollo en Dionysos zijn weliswaar goden, maar zij staan voor tegengestelde menselijke behoeften.

In Haren botsten die behoeften, botsten twee werelden: die van jong en die van gevestigd. Maar dat is geen verklaring voor de vraag waarom het zo uit de hand liep, want ze botsen vaker zonder dat dat gebeurt. Daartoe hebben wij onderzocht welke factoren in het spel waren die tot dit resultaat hebben geleid. Eigenlijk hebben wij de omgekeerde vraag gesteld: welke factoren hadden ertoe kunnen bijdragen dat het niet uit de hand liep? Welke barrières waren er of hadden er kunnen zijn die aan een ordelijk of in ieder geval minder wanordelijk verloop hadden kunnen bijdragen? Die centrale vraag wordt in het deelonderzoek *Hoe Dionysos in Haren verscheen* behandeld.

De belangrijkste barrière tegen rellen is dat verreweg de meeste mensen helemaal geen zin hebben in rellen. Dat geldt al helemaal voor volwassenen, maar ook voor veel jongeren. Wij zagen al dat verreweg de meeste jongeren niet eens overwogen hebben om naar Haren te gaan. Maar voor diegenen die wel kwamen, had het een enorme aantrekkingskracht. Grenzen opzoeken, iets bijzonders meemaken, bij voorkeur met leeftijdsgenoten, onvoldoende risico's zien, het waren even zo vele elementen die hen over de streep trokken om naar Haren te gaan: eindelijk gebeurt er iets spannends in het Noorden!

Het paste bovendien in een cultuur die in ons land in de afgelopen decennia meer en meer gemeengoed is geworden: een cultuur van feesten en uitgaan, dansen, drinken, drugs. Een cultuur die haaks staat op wat Huizinga in de eerste helft van de vorige eeuw als kenmerkend voor de Nederlander beschreef: matigheid, zakelijkheid en zelfbeheersing. Die ‘nieuwe’ cultuur lijkt over een breed front geaccepteerd. Was het nog de tijd van Huizinga geweest, dan was de toen heersende cultuur een barrière geweest voor wat zich in Haren heeft afgespeeld.

Kijken wij nu naar de specifieke omstandigheden die in Haren een rol speelden. Wij bespreken hieronder de rol van de *film*, de rol van de *media*, de rol van *ouders* en van de *overheid*.

Eerst de *film*. Door jongeren die de film kenden, werd snel de link met de uitnodiging van Merthe gelegd. De film werd grappig gevonden, en riep een droombeeld op van iets dat spannend, tegelijkertijd onbereikbaar was. Daarom was hij geen geweldige incentive om naar Haren te gaan. Ouders, die de film bekeken, werden er niet blij van. Niet het type film dat het gevoel van veiligheid ondersteunt, integendeel. En professionals die de film zagen, vreesden voor de openbare orde, zij zagen beelden voor ogen van de onrust die Project X-feesten in het buitenland hadden opgeleverd.

Dan de *media*. Het is duidelijk dat de *sociale media* een krachtig middel voor mobilisatie zijn geworden. Gevoegd bij de fysieke mobiliteit in ons land kan de constatering zijn dat de mogelijkheden tot samenkomst van grote groepen amper meer door belemmeringen beperkt wordt. En de trein stopte de hele avond in Haren. Geen barrières van serieuze aard dus.

Wij hebben eerder geconstateerd dat in de aanloop naar Haren de *massamedia* geen doorslaggevende rol hebben gespeeld voor jongeren bij de afweging om naar Haren te gaan. Wel constateerden wij dat een aantal media op 21 september in Haren aanwezig waren op een manier die verder ging dan alleen registreren en rapporteren. Veel bewoners van Haren die wij naar de rol van de media gevraagd hebben, vinden dat die de zaak groot hebben gemaakt. Zij hebben zich gestoord aan de activiteiten van cameramensen, journalisten en zendwagens. Dat heeft jongeren naar hun oordeel eerder gestimuleerd dan afgeremd. De discussie die onder journalisten heeft plaatsgevonden, laat zien dat iets van dat gevoel ook bij hen aanwezig was.

Uit de eerder genoemde websurvey blijkt dat *ouders* een zeer belangrijke rol speelden bij de afweging van jongeren om wel of niet naar Haren te gaan. Wij hebben aan een aantal ouders van jongeren gevraagd in hoeverre zij met elkaar over “Haren” hebben gesproken. Ouders die op onze oproep gereageerd hebben, waren veelal hoog opgeleid. In deze gezinnen is relatief veel en indringend gesproken over het op handen zijnde feest. Verreweg de meeste ouders hebben hun kinderen sterk afgeraden om te gaan; ongeveer de helft heeft daaraan gevolg gegeven. Gingen ze toch, dan onder voorwaarden: niet te lang blijven en bij problemen onmiddellijk naar huis gaan. Behoorlijk wat ouders hebben hun kinderen verboden om te gaan, een maatregel die veelal het beoogde effect had. Deze ouders houden vooral de jongeren zelf, alcohol en ouders van andere kinderen verantwoordelijk voor de rellen.

Onze conclusie: ouders kunnen een belangrijke barrière opwerpen en hebben dat in onze waarneming ook in een groot aantal gevallen gedaan, maar niet overal.

Vrijwel alle bewoners van Haren die wij gesproken hebben, verwijten de *overheid* (en de politie) dat de zaak onderschat is. Dezelfde punten van kritiek die in ons onderzoek naar de rol van de overheid aan de orde zijn gekomen, worden ook door de bewoners geventileerd. Laten wij het hier zo samenvatten: de barrière die overheidsinterventie had kunnen opwerpen, is onvoldoende benut.

Dan zijn er nog twee factoren van belang. De eerste is *alcohol* - soms in combinatie van drugs, maar van de aanwezigheid op grote schaal daarvan is ons niet gebleken. Alcohol daarentegen was er in overvloedige mate. Veel bezoekers hadden het in forse hoeveelheden bij zich, de winkels bleven open - ook daar werd flink ingeslagen - en het zgn. genuanceerde alcoholverbod werd niet gehandhaafd. Bijna vijftientig procent van de aangehoudenen zegt alcohol gebruikt te hebben. En als er iets is dat barrières slecht, dan is het alcohol. Als er iets is dat de belemmeringen voor asociaal gedrag wegneemt, dan is het alcohol. Het uitdagen van de politie, het wegrennen voor de ME, het gooien met stenen, fietsen en dranghekken, het in de brand steken van auto's, het zijn geweldige *kicks* - die in nuchtere toestand niet zo snel zouden zijn voorgekomen. En de laatste barrière, vrienden die je bij extreem gedrag tegenhouden, werkte niet doordat er veel onbekenden bij elkaar waren.

Onze conclusie is dat het uit de hand lopen van Project X te wijten is aan een samenstel van factoren, dat zich naar alle waarschijnlijkheid niet snel meer in dezelfde constellatie zal voordoen. Maar er zijn wel een paar factoren die eruit springen en die, in andere omstandigheden, maar zo weer een prominente rol kunnen spelen:

- jongeren zien onvoldoende risico's en worden lang niet altijd voldoende afgeremd in hun zoektocht naar uitdaging;
- de gegroeide feestcultuur in Nederland;
- onvoldoende bescherming van de openbare orde zoals in Haren aan de orde was doordat de autoriteiten onvoldoende voorbereid waren op wat er mogelijk kon gebeuren en de instrumenten die zij hebben ter bescherming van de openbare orde onvoldoende hebben gebruikt;
- verkoop en gebruik van alcohol.

3. Aanbevelingen

Twee werelden: speelruimte en veiligheid

Haren liet twee tegenstrijdige werelden zien: de wereld van speelruimte, ruimte om je gang te gaan, met daartegenover een wereld waarin veiligheid geëist wordt. Geen van beide werelden zijn absoluut, het gaat erom telkens weer een balans tussen beide te vinden, een balans waarin beide werelden tot hun recht komen. Niet alleen de wereld van de veiligheid, maar ook de wereld waarin mensen, met name jongeren, ruimte hebben om *iets bijzonders* mee te maken.

Eenvoudig is het niet om die balans telkens weer te vinden, met aan de ene kant assertieve mensen die zich maar moeilijk de wet laten voorschrijven, en aan de andere kant amper maatschappelijke acceptatie als er iets mis gaat. Overigens, in Haren ging het nodige mis.

Een belangrijke vuistregel is: schep heldere kaders voor de veiligheid, communiceer die duidelijk, houd je daaraan, en geef binnen die kaders ruimte.

Twee werelden: jong en oud

Haren laat zien hoe jong en oud ook werkelijk twee werelden waren. Jongeren voor wie sociale media een normaal onderdeel van het leven zijn, ouderen die vaak geen idee hebben wat zich daar afspeelt. Jongeren die grenzen opzoeken, bereid zijn risico's te nemen die ze vaak onvoldoende scherp zien, ouderen die die risico's wel zien en daar paal en perk aan willen stellen.

De mobilisatiekracht en het tempo van sociale media maakt het des te noodzakelijker om die werelden bij elkaar te brengen. Het enkele feit van de gebeurtenissen in Haren draagt daar overigens al toe bij; het is voor velen een *wake-up-call* geweest. Voor autoriteiten die na en door Haren zich beter realiseren wat de impact van sociale media is en beter weten hoe op te treden, voor de media die zich door Haren beter realiseren wat de impact van hun rol kan zijn, voor ouders die zich des te meer zullen verdiepen in de vraag wat hun kinderen op de sociale media meemaken.

Ervaring

Haren is een kleine gemeente met beperkte capaciteit, waarbij de naast-betrokkenen over weinig ervaring in die gemeente beschikten. Ook de politie beschikte niet over veel ervaring op het gebied van een grootschalige openbare orde-operatie waarbij onduidelijk is wat men kan verwachten. En als iets in dergelijke omstandigheden van belang is, dan is het wel: ervaring. In de grote steden in het westen van het land is die ervaring opgebouwd doordat veel vaker evenementen en incidenten van deze aard en omvang voorkomen. De (Nationale) politie moet daarom nadenken over de vraag hoe deze ervaring kan worden opgebouwd, ook in gebieden waarin dergelijke evenementen niet vaak voorkomen. Zo kan gedacht worden aan het uitwisselen van personeel, aan het laten meelopen van personeel elders bij grootschalige evenementen (demonstraties in Den Haag, Koninginnedag in een van de grote steden, inhuldiging op 30 april a.s.) of andere vormen van roulatie.

Daarnaast zal bezien moeten worden hoe kleinere gemeenten, met een beperkte ambtenaren-capaciteit, beter toegerust kunnen worden voor grote incidenten. De inzet van ondersteuning vanuit de veiligheidsregio of vanuit de dichtstbijzijnde centrumgemeente moet ook geborgd zijn als er geen sprake is van een daadwerkelijke GRIP 3 of 4 situatie. Wanneer er incidenten zijn, of het nu op het gebied van openbare orde handhaving is of op het gebied van fysieke veiligheid, moet een kleine gemeente personele bijstand kunnen krijgen. Op regionaal niveau moeten daar concrete afspraken over gemaakt worden. Daarnaast is ons opgevallen dat expertise op het gebied van de openbare orde ter ondersteuning van gemeenten en burgemeesters nu landelijk georganiseerd is bij allerlei verschillende organisaties, zoals de VNG, het Genootschap van burgemeesters, het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Dat moet minder versnipperd kunnen, met verhoging van de kwaliteit.

Passende organisatievormen

Organisatievormen als SGBO en GRIP zijn er in de eerste plaats om samenwerking tussen verschillende (onderdelen van) disciplines te structureren en van routines te voorzien. Zijn het ook werkelijk routines die in de *hearts and minds* van de betrokkenen zitten, dan bieden ze een uitstekend kader voor professioneel handelen. Maar lang niet altijd is dat het geval; Haren is daarvan een voorbeeld. Zo leidde de gekozen structuur eerder af van het eigenlijke werk dan dat het er aan bijdroeg.

Soms zijn die organisatievormen rigide, waardoor ze voor de gelegenheid in kwestie meer een keurslijf zijn dan een baken. Nog afgezien van het feit dat in Haren niet voor de GRIP-structuur gekozen had moeten worden, laat het gebruik aldaar ervan dat keurslijf karakter zien. Wanneer partijen in hun draaiboeken moeten opzoeken hoe het precies staat voorgeschreven, dan leidt dat eerder tot bestuurlijke kramp dan tot zelfstandig professioneel handelen binnen vastgestelde kaders.

Gaat het, zoals in Haren, om onbekende fenomenen of problemen met veel onzekerheden waarvoor standaardoplossingen niet toereikend of irrelevant lijken, dan kan gedacht worden aan *snelle kennismobilisatie*, waarmee de afgelopen jaren ervaring is opgedaan. De kern daarvan is om op een netwerkachtige manier flexibel en snel (als het moet binnen een dag) gericht specifieke expertise bij elkaar te brengen, ervaringen uit te wisselen, reflectie op gang te brengen, de goede vragen te stellen, valkuilen te signaleren en onconventionele oplossingen voor te stellen.

Politieoptreden

De politieorganisatie heeft zelf een niet mis te verstane evaluatie gemaakt van zijn optreden, en verdient daarvoor waardering. Die evaluatie gaat gepaard met een groot aantal aanbevelingen en acties. Wij onderschrijven die en voegen daaraan toe dat het er wel op aankomt om die aanbevelingen in daden om te zetten. De politie is – naar ons is bericht – daarmee aan het werk. Ook in eerdere onderzoeken, zoals die naar de rellen in Hoek van Holland, zijn op dit punt goede aanbevelingen gedaan over de voorbereiding op evenementen, waar nog onvoldoende uitvoering aan gegeven is. Wij benadrukken dat het cruciaal is dat de politie grondige aandacht besteedt aan de voorbereiding op evenementen, het daadwerkelijk doordenken en doorleven van scenario's (samen met het bevoegd gezag), het nadenken over de wijze en momenten van opschaling bij incidenten. En ook al is oefening iets heel anders dan een werkelijk incident, voor het inslijpen van gewoontes en samenwerking werpt het zijn nut af.

Driehoek en nationale politie

De gebeurtenissen in Haren laten zien dat dit soort grootschalige incidenten overal kunnen voorkomen; in stedelijk gebied en op het platteland, in grote steden en in dorpen. Daarom is het van belang dat partijen uit de driehoek, burgemeester, OM en politie, goed op elkaar ingespeeld zijn en elkaar goed kennen. Los van incidenten moet men elkaars gesprekspartner zijn, zowel op bestuurlijk (driehoeksniveau) als op ambtelijk uitvoerend niveau. Voor grote gemeenten is dat gemakkelijker dan voor kleine, maar doet aan het uitgangspunt niet af. Met de komst van nationale politie wordt het risico groter dat (de leiding van de) politie en het lokale bestuur verder van elkaar af komen te staan. Dat vraagt om bijzondere aandacht bij de verdere inrichting van de nationale politie. Het uitgangspunt zal moeten zijn dat in elke gemeente een gezagsdriehoek actief is en periodiek bij elkaar komt, zodat op momenten van crisis, ook in kleinere gemeenten, een geoefend team klaar staat. Daarnaast is het van belang dat de leiding van de tien nieuwe politie-eenheden (die natuurlijk zelf niet in alle driehoeken zitting kunnen en moeten nemen) voldoende feeling heeft met en contact houdt met hetgeen speelt in de gemeenten.

Snelrecht

Openbaar Ministerie en politie hebben een groot aantal ordeverstoorders snel voor de rechter gebracht. Zij verrichtten daarmee uitstekend werk. Maar ook hier traden de beperkingen van het supersnelrecht aan het licht. Noodzakelijke rapporten, bijv. van de Kinderbescherming, konden binnen het gegeven tijdsbestek niet tijdig en zorgvuldig geproduceerd worden, soms werden nieuwe feiten gelinkt aan personen die al voor de rechter verschenen waren. Kortom: snelrecht klinkt mooier dan het is. Nader bezien moeten worden in welke situaties snelrecht wel geschikt is en in welke niet.

Samenspel tussen overheid en burger

Burgers die zich afvroegen of ondernemers goed voorgelicht waren, of de supermarkten wel of geen bier zouden gaan verkopen of zelfs zouden sluiten, of er geen alternatief feest georganiseerd zou worden, burgers met expertise over sociale media - het levert stuk voor stuk informatie op die voor de autoriteiten van belang kan zijn en kan bijdragen aan beter overheidsbeleid.

Maak gebruik van de kennis, inzet en expertise van burgers. Die ligt vaak op straat, die valt zo op te rapen. Dat geldt ook, en misschien nog wel in het bijzonder voor de expertise van jongeren. Juist nu, nu de sociale media zo'n invloed hebben in het leven van jongeren, terwijl ouderen dat maar mondjesmaat in de gaten hebben, is die expertise reuze nuttig.

Daarom bepleiten wij vormen van samenspel tussen burgers en overheid. Burgers, jong en oud, die graag bereid zijn om iets te doen voor de gemeenschap, ieder op zijn of haar manier, vanuit zijn of haar eigen expertise of belangstelling, en een overheid die ontvankelijk moet zijn voor een publieke rol van burgers die zo bijdragen aan een rijker beleid en betere vormen van uitvoering.

Sociale media: monitoring en interventie

Het verdient aanbeveling om sociale media als een vast onderdeel van het dagelijks leven te monitoren, waarbij het moet gaan om het vinden van collectieve patronen die opmerkelijk zijn en mogelijk actie vereisen, niet om het stelselmatig volgen van individuen. Monitoren is geen technische kwestie, maar een inhoudelijke. Wat zich op de sociale media afspeelt, moet geduid

worden, en die duiding vraagt om brede maatschappelijke kennis en inzicht. Dat vraagt om een samenspel op landelijk en lokaal niveau. Landelijke specialistische expertise, waarin de Nationale Politie een prominente rol moet spelen, moet gecombineerd worden met lokale kennis: feeling hebben met wat er leeft onder de bevolking - in Haren met wat er leeft onder de jongeren in het noorden van het land. Verbinding tussen die beide niveaus vraagt om een actieve en open houding aan beide kanten.

Maar monitoren is niet genoeg, interveniëren kan een prominente rol spelen om een evenement in goede banen te leiden. Interventies op de sociale media zijn een belangrijke bron van communicatie. Autoriteiten doen er goed aan daar snel en veel ervaring mee op te doen.

Verder verdient het aanbeveling om de verschillende analyseteams op het gebied van sociale media die er nu landelijk zijn, bij de NCTV (nationaal coördinator terrorisme en veiligheid), bij de politie, en bij de AIVD beter op elkaar af te stemmen. Het beeld van de commissie is dat er op verschillende plekken, onafhankelijk van elkaar, hetzelfde werk gedaan wordt.

Sociale media: diffuus onderscheid tussen publiek en privaat

Sociale media maken van alles publiek, wat eerder privaat was. Gebruikers moeten daar, in de eerste plaats door de aanbieders, beter op gewezen worden. Dat is vooral voor jongeren van belang, die de risico's niet zo snel in de gaten hebben. Ook ouders kunnen hier een rol vervullen.

Deze vervaging van publiek en privaat kan juridische gevolgen hebben. Neem het begrip "opruiing". Wie opruiende taal in het café slaakt, doet iets anders dan wanneer hij dat in de semi-openbaarheid van de sociale media doet. Of opruiing off-line een andere betekenis heeft dan on-line, moet nog duidelijk worden. Rechterlijke uitspraken zullen ons hier de weg moeten wijzen welke consequenties dat heeft, met in het verlengde daarvan wellicht wetswijziging als resultaat.

Massamedia: introspectie en debat

Massamedia worden wel de vijfde macht genoemd. Zij houden de vinger bij het kloppende hart van de samenleving, rapporteren daarover, becommentariëren die en openbaren wat verborgen blijft. Die rol vervulden zij in Haren, maar sommige deden meer: zij werden onderdeel van het evenement, waarbij zij, omdat het om massamedia gaat, een prominente functie vervullen. Dat leidde terecht tot debat en introspectie binnen de journalistiek.

Dat valt toe te juichen, en zou uitgebreid kunnen worden. De ombudsfunctie die nu bij sommige kranten bestaat, programma's als *De leugen regeert* en *De kunst van het maken*, het zijn instrumenten om dat debat niet alleen binnen de journalistiek te voeren, maar ook in het openbaar. Zo kunnen ook deze media verantwoording afleggen over hun daden.

Alcohol

Alcohol was een vitale factor in Haren; *De explosieve mix in Haren*, bijlage 3 bij deelrapport *Hoe Dionysos in Haren verscheen*, is daar speciaal aan gewijd. Alcohol is een vitale factor bij al die uitgaanscentra waar iedere week opnieuw, op tal van plaatsen in ons land incidenten plaatsvinden, soms met verschrikkelijke consequenties. En de combinatie met drugs, waarvan aannemelijk is dat daar in

Haren ook sprake van was, maakt de combinatie des te explosiever. Wij zijn niet de eersten die hier een ernstig probleem signaleren. Talrijk zijn de rapporten en onderzoeksresultaten die laten zien wat een verwoestende uitwerking alcoholmisbruik, al dan niet in combinatie met drugs, heeft. Er zijn zeker initiatieven genomen om alcoholgebruik bij massagelegenheden tegen te gaan - geen alcohol in en rondom stadions, beperking van alcoholverkoop op Koninginnedag. Sinds 1 januari geldt bovendien de strafbaarstelling van alcoholbezit voor jongeren onder de 16. Het zijn belangrijke initiatieven, die, hoe lastig dat ook is, om stevige handhaving vragen en bij grote en risicovolle evenementen met maatwerk verder uitgewerkt moeten worden. Als een dergelijke alcoholmatiging niet optreedt, zullen rellen, al dan niet van de omvang zoals nu in Haren, op een andere plaats, in een andere constellatie, blijven voorkomen, ook als het openbaar gezag voortreffelijk optreedt.

Met de kennis van nu

Welke lessen kunnen bestuurders nu trekken uit datgene wat zich in Haren afgespeeld heeft?

Om te beginnen is duidelijk dat het bestuur in situaties als deze aan twee moeilijk te verenigen verwachtingen zal moeten voldoen. Aan de ene kant verwacht het publiek dat de overheid voor openbare orde en veiligheid zorgt. Aan de andere kant verwacht het dat er voldoende ruimte voor eigen initiatief en creativiteit bij de burgerij is. Vrijheid en veiligheid – dat is het paradoxale product dat men van een moderne rechtstaat verwacht.

Gegeven dit paradoxale verlangen zal een verstandige overheid er alles aan doen dat haar beleid niet één van beide kanten verabsoluteert. Zij zal dus niet garanderen dat er nul risico is, dat er volledige controle bestaat en dat alle regels voor honderd procent toegepast zijn. Maar zij zal evenmin de indruk willen wekken dat er rechteloosheid bestaat, dat er geen toezicht of handhaving is en dat men alle controle loslaat. Ze zoekt naar een beleid dat op een juiste balans tussen vrijheid en veiligheid, het spel en de regels, de wet en het leven berust.

Een aantal ontwikkelingen maakt dat het vinden van die balans niet eenvoudiger wordt. Er zijn in Nederland inmiddels veel mondige burgers. Ze zijn ondernemend of innovatief, stellen zich assertief op en storen zich aan bepaalde regels van de rechtstaat en haar instellingen. Zij dringen als het ware op meer speelruimte aan. Tegelijkertijd neemt onze acceptie van risico's af terwijl de behoefte aan controle en verantwoording groot is. Dat brengt als vanzelf de tendens tot meer en preciezere regels teweeg, een ontwikkeling die juist weer in de weg staat aan de behoefte tot ruimte en vrijheid.

'Haren' kan als een botsing van deze twee tendensen worden gezien. Er was een heterogene beweging van jongeren die een spontaan feestje wilden vieren en er was een bestuur dat met het oog op veiligheid besloot dat er geen feestje zou zijn. Het is uiteraard niet voor het eerst dat zich een dergelijke botsing voltrekt maar de dynamiek waarin, de snelheid waarmee en de schaal waarop de mobilisatie verliep brachten in het geval van Haren een hoge mate van onzekerheid mee.

Gegeven deze onzekerheid zal een verstandig bestuur zoveel mogelijk expertise inzetten en extra informatie inwinnen om zicht te krijgen op een onbekend fenomeen. Het bijeenbrengen van die expertise en het vinden van informatie zal beter georganiseerd moeten worden, in de eerste plaats op landelijk niveau, maar vervolgens in nauwe samenspraak met het lokale. Dat neemt niet weg dat een taxatie van de risico's onvermijdelijk is. Afhankelijk van deze taxatie moet er een strategische keuze worden gemaakt die vervolgens tot een reeks specifieke maatregelen leidt. Kort gezegd komt deze keuze op het volgende neer.

Ofwel het bestuur is van mening dat er een grote kans op gevaarlijke situaties bestaat en geeft daarom prioriteit aan het bewaken van de openbare orde en veiligheid. Safety first. Het bestuur neemt zodanig maatregelen dat het veiligheidsrisico minimaal is en tolereert alleen feestelijke of andere initiatieven als het veiligheidsbeleid daar enige ruimte voor laat. Samen te vatten in een formule als Nee, tenzij...

In het geval van Project X-achtige evenementen betekent dat concreet dat het bestuur zo snel mogelijk activiteiten op de sociale media op het spoor komt, beheerders van pagina's die tot ontoelaatbare activiteiten oproepen, zo snel mogelijk aanspreekt en sommeert om de berichtgeving te verwijderen - in Spijkenisse is daartoe een last onder dwangsom verstrekt. Acht het bestuur het evenement ontoelaatbaar, dan moet de kernboodschap zijn dat de politie alert is op oproepen en uitnodigingen, dat het OM die onderzoekt op mogelijke strafbaarheid, dat er geen feesten vergund of gedoogd worden, dat er geen alternatieve feesten worden toegestaan of gefaciliteerd, dat de politie strikt en vroegtijdig optreedt tegen bezoekers die desondanks komen, waarbij de tolerantiegrenzen laag zijn en de gemeente bestuurs- en civielrechtelijke maatregelen zal inzetten om ongeregelheden te voorkomen en schade te verhalen.

Ofwel het bestuur is van mening dat de gevaren niet al te groot zijn en kiest voor een andere prioriteit. Men biedt ruimte voor feest of evenement op voorwaarde dat er wel een minimum aan maatregelen is. Go with the flow. Men omarmt het eigen initiatief maar houdt wel politie of andere middelen achter de hand voor het geval er toch iets misgaat. Samen te vatten in een formule als Ja, mits...

Voor beide strategische keuzen geldt dat ze alleen succes hebben als er wordt voldaan aan een drietal voorwaarden. Ten eerste moet de gekozen strategie volstrekt helder zijn en worden uitgewerkt in een plan met specifieke maatregelen waarbij duidelijk is welke partij wat moet doen. Dit plan moet in een vroeg stadium en op eenduidige wijze aan het publiek worden gecommuniceerd. Ten tweede is het zaak dat men de voorgenomen maatregelen daadwerkelijk realiseert zodat het publiek ziet dat de overheid haar werk ernstig neemt. Ten derde moet er worden voorzien in een manier waarop men van het ene scenario op het andere overschakelt wanneer de situatie zulks vereist.

Dat alles vergt een overheid die goed zicht op de maatschappelijke dynamiek heeft, die in staat is haar bevoegdheden op het gebied van veiligheid en openbare orde in te zetten, die graag de samenwerking met burgers en professionals zoekt en voldoende flexibiliteit heeft om haar beleid aan te passen als de realiteit daarom vraagt.

Bijlage

Overzicht vragen Driehoek Haren, Ministerie van Veiligheid en Justitie en Gemeenteraad

Door de driehoek Haren (burgemeester, politie, OM), het ministerie van Veiligheid en Justitie en diverse fracties uit de gemeenteraad zijn vragen gesteld aan de commissie. Op basis van deze vragen is de commissie tot haar onderzoeksplan en vraagstelling gekomen. Bijgaand een overzicht van de gestelde vragen.

Vragen Driehoek Haren

De hoofdvragen kunnen als volgt op een rij worden gezet:

- reconstructie van het verloop van de gebeurtenissen
- analyse hoe deze situatie zich zo heeft kunnen ontwikkelen:
  - in de aanloop > van een facebook-event tot een feestende menigte op straat
  - op de avond zelf > van een rustige menigte tot grootschalig relschoppen
- beschrijving van het overheidsoptreden:
  - in de fasen: preparatie – actie – nazorg
  - focus op: bestuurlijk instrumentarium – politiewerk – communicatiestrategie
- beschrijving van de dilemma's waarvoor de overheid zich gesteld zag en conclusies over de effectiviteit van het overheidsoptreden
- verdiepvragen:
  - inzicht krijgen in het fenomeen 'facebookparty'
  - hoe zijn de traditionele structuren in staat om in de nieuwe netwerksamenleving het hoofd te bieden aan dit soort vraagstukken ?
  - wat is de verklaring voor het excessieve geweld tegen politiemensen en andere hulpverleners ?
  - geleerde lessen en handreikingen voor alternatieve interventies

Vragen ministerie van Veiligheid en Justitie

1. Reconstructie van het verloop van de gebeurtenissen.
Hoe verliepen de gebeurtenissen op de volgende terreinen en hoe was het samenspel ertussen?
  - Feitelijke situatie
  - Internet situatie: Facebook, Twitter etc.
  - Traditionele media
2. Analyse hoe de situatie zich heeft kunnen ontwikkelen?
Wat is bekend over de daders en daderprofielen (bv. rol notoire overlastgevers, leiders).
3. Beschrijving van het overheidsoptreden
  - Hoe was de samenwerking in de driehoek en binnen de Veiligheidsregio?
  - Hoe is de gebeurtenis planmatig voorbereid en benaderd (bv. als groot evenement?) Is gebruik gemaakt van lessen uit eerdere ervaringen (bv. Hoek van Holland).
  - Ondersteunende middelen (communicatietechnieken, politiematerieel etc.): was hiervan voldoende? Hoe was het gebruik en de werking? Hoe zijn eventuele problemen opgelost?

- Communicatie:
  - Was er voldoende kennis en capaciteit om sociale media te monitoren? Is er deskundigheid ingeroepen?
  - Hoe verliep de communicatie binnen de driehoek en met andere partijen (bv. NS) op de avond zelf? Wanneer en hoe is communicatief opgeschaald?
  - Is er in de GBT en driehoek gebruik gemaakt van omgevingsanalyses (media-scans op gevoelens van onrust bij de bevolking).

4. Dilemma's en effectiviteit overheidsoptreden

- Is het huidige systeem goed ingericht om adequaat te reageren op het tempo waarmee mensen gemobiliseerd kunnen worden om ergens af te spreken?

5. Verdiepingsvragen:

- Wat kan, n.a.v. de gebeurtenissen worden gezegd over de rol van sociale media (Facebook, Twitter) bij de mobilisatie en actiecoördinatie bij massa bijeenkomsten?
- Is er een bredere voedingsbodem (sensatie, afkeer van overheidsgezag) voor het gedrag van de jongeren waardoor dit zich ook elders kan voordoen?
- Wat is de verklaring voor het excessieve geweld tegen politie en hulpverleners? Wat is de rol van alcohol en pillen erbij (opwindingsdelier)?
- Wat is de invloed van de communicatie rondom dergelijke evenementen op het vertrouwen en gezagsacceptatie van burgers in de langere termijn?

Vragen van de gemeenteraad

CDA-fractie

1. Feiten

Onze fractie vindt het van belang dat er een nauwgezette in volgorde geplaatste gang van zaken wordt geschetst. Daarbij op de vrijdag heel specifiek aandacht geven aan het verloop van de avond van minuut tot minuut (niet letterlijk natuurlijk) waarbij het verloop van de gebeurtenissen, informatie verzameling, beslissing, opdrachtverstrekking en het toetsen van het verloop aan het vooraf bedachte scenario in beeld wordt gebracht. Een belangrijke vraag daarbij of signalen vroegtijdig zijn opgepakt, herkend en of de politie signalen heeft gegeven aan het beleidsteam, dan wel het beleidsteam op andere wijze signalen heeft gekregen op vrijdag, in de aanloop naar de rellen, waarvan als deze signalen tot werkelijkheid zou kunnen worden dat de uitgewerkte scenario's waardeloos zouden zijn geworden. Onze fractie werkt dat niet volledig uit in concrete vragen, omdat we ervan uit gaan dat dit het vertrekpunt zal vormen voor de commissie Cohen. Maar van belang is hoeveel ME was er beschikbaar op het moment dat de rellen uitbraken? Op welk moment/ hoe laat werd extra ME opgeroepen, hoeveel en hoe laat was deze in Haren? We hebben de burgemeester horen zeggen (althans het stond in de krant) 'we hebben met alle scenario's rekening gehouden, haren gaat op slot, er geldt een alcohol verbod, er is geen feestje en als er toch mensen komen dan leiden we deze mensen naar het voormalig sportveld aan de oosterweg'. En geen van deze vooraf ingenomen standpunten zijn tot uitvoering gekomen. Het komt voor de mensen over alsof te lang te lichtvaardig is gedacht over de opkomst van velen met verkeerde bedoelingen. Het is van belang antwoorden te geven op de vraag hoe heeft het kunnen zijn dat geen enkel vooraf bedacht en gecommuniceerde werkwijze tot uitvoering is gekomen? Het betekent dat al heel vroeg het bedachte scenario de prullenbak in kon gaan. Maar heeft het beleidsteam aandacht gegeven aan het feit dat

als de uitvoering van de door hun bedachte plannen niet haalbaar is, wat dan het alternatief moet zijn?

2. Vertrekpunt voor het opstellen van scenario's

Een belangrijke vraag is wat het doel was van de opgestelde mogelijke scenario's. Als het vertrekpunt is een feestje en daarop komen jongeren af die wat plezier willen maken of een biertje willen drinken (zoals de burgemeester heeft gezegd in Pauw en Witteman), dan lijkt het gebeuren wel haast een logisch vervolg te zijn op het vertrekpunt. Heeft men daardoor het ophanden zijnde gebeuren niet in de kaart gespeeld door op de Nederlandse wijze (met de platte pet in gesprek zijn met mensen) relschoppers uitgenodigd de politie te testen? Heeft men de mensenmassa onderschat? Heeft men onderschat dat grote groepen mensen en alcohol/drugs niet vanzelf tot ontsporingen zullen leiden?

De 'platte pet' werkt heel goed binnen gewone groepen mensen. Die verzameld zijn op een TT in Assen, een jazz festival of andere happening waar iets te beleven en te doen is (er is afleiding). Maar in deze situatie was er helemaal niets. En toch komen er duizenden mensen die geen afleiding wordt geboden, voor wie er niets te beleven valt. En relschoppers komen gewoon om 'hun eigen feestje te vieren' zoals een van hen het zei. En dat is dan ook gebeurt. We stonden er bij en keken ernaar. Ondanks de manmoedige inzet van de agenten en ME.

Maar wat nu als het vertrekpunt was geweest: er is niets, en als er veel mensen komen met daaronder raddraaiers, welke situatie kunnen we dan voorspellen? Zou het kunnen zijn dat dan andere scenario's de revue gepasseerd zouden zijn? Het is achteraf praten, dat is waar. Maar het gaat erom of we het beleidsteam (allemaal mensen met een 'blauw' hart) wel in voldoende mate in staat zijn om buiten de box te denken? Is er in het beleidsteam niet te snel sprake van een tunnelvisie? Waardoor het gekozen scenario door iedereen gevoeld wordt als goed. Is er wel een advocaat van de duivel die voortdurend doorvraagt en als nu dit of als nu dat? was ons dit dan ook overkomen?

3. Project X

Het beleidsteam heeft gekeken naar Project X. Hoe was dat in Hamburg? Hoe is de film. Van daaruit is een beeld ontstaan dat het de aandacht zich steeds richt op het huis van de jarige/betrokkene. De straat werd afgezet was de remedie. Maar heeft men ook nagedacht over het effect daarvan op de omliggende omgeving en wat dat doet met jongeren. Met andere woorden heeft men nagedacht als de aandacht zich niet richt op het huis van Merthe, waar de aandacht zich dan op zou gaan richten? En waar als die duizenden jongeren dan naar toe zouden moeten?

De burgemeester zegt steeds terecht: er is geen feestje in Haren. Men heeft zich onvoldoende verdiept in de psychologie van jongeren. Een feestje geeft afleiding en de aandacht richt zich daarop. Maar wat nu als er geen afleiding is. dan gaan jongeren zich vervelen. En wat gebeurt er dan?

Waarom niet stiekem een feestje organiseren aan de Oosterweg? Zonder dit overigens te communiceren. Jongeren die op het station komen worden dan direct geleid naar de oosterweg. De vraag is dan alleen hoe zouden hooligans/raddraaiers zich gedragen? Later stond de gemeente wel een feestje toe. dus waarom niet direct aan het begin van de toeloop van mensen?

4. Blauwdruk denken

Het geheel komt op ons over als we kijken naar eerdere voorvallen en gebruiken die als uitgangspunt voor de verwachtingen in Haren. Maar net als met de beurs, is het verleden geen garantie voor de toekomst. Met andere woorden er is door het beleidsteam gekeken naar mogelijke scenario's. daarbij kan enige tunnel visie hen niet worden ontzegt. Is er van te voren adviezen ingewonnen die buiten de bestaande paden gingen? Heeft men voldoende oog gehad voor de blinde vlekken die ieder team (voor de overheid geldt dat in het bijzonder) nu een keer heeft? En heeft men daarvoor andere deskundigen geraadpleegd? Of zijn er spontaan adviezen aangeboden (de heer Brouwer universiteit Groningen) en heeft men daarvan gebruik gemaakt om de eigen leemten mee in te vullen? Dan wel andere scenario's te overwegen? Heeft men willen denken met het probleem als uitgangspunt in plaats van het proces? Overheden denken vaak in processen en denken dat daarmee problemen worden opgelost of kunnen worden weerstaan. Het tegendeel is vaak het geval. Wat we kunnen zien is dat er gedacht is vanuit twee scenario's. Als het ene niet voldoende is, dan schakelen we op naar het volgende. Daarmee wordt een risico gelopen dat indien het anders gaat (en dat ging het) dan de scenario's waren, dat men achter de feiten aanloopt en men overal een stap te laat is. Met voldoende mankracht. Met mankracht op de juiste plaats.

Kan worden gesteld dat een overheid per definitie blinde vlekken heeft in haar benadering van het probleem? Klopt het dat burgemeester Rehwinkel geen trek had in het opschalen van de rellen? Dit verhaal doet rondgang in het dorp. We willen weten of dat waar is? we willen weten of dat het verloop van de gebeurtenissen heeft beïnvloed?

5. Waarschuwingen

Er is op facebook of anders op internet gecommuniceerd dat er hooligans afspraken maakten om het feestje te verstoren. De gemeente, politie of het beleidsteam is daar een aantal keren op attent gemaakt. Hebben deze signalen het beleidsteam bereikt? Zo ja, wat heeft men met die informatie gedaan? IN het dorp liepen rond 17.00 uur (mogelijk iets later) mensen waarvoor je een straatje zou omgaan. Door sommige inwoners getypeerd als hooligans. De vraag is heeft de politie dat ook waargenomen? Is men toen gaan nadenken dat de eerdere waarschuwingen ook realiteit zouden kunnen worden? Heeft men in het beleidsteam een afweging gemaakt? Of is het in het geheel niet aan de orde geweest. Ook werd er door jongeren pilletjes geslikt, cocaïne verhandeld en gesnoven op straat (gezien aan de Rijksstraatweg). Overigens zonder dat er politie in de buurt was. Was men hiervan op de hoogte? En zijn er toen alarmbellen gaan rinkelen? Want stimulerende middelen vormen meer nog dan alcohol de opmaat voor escalatie in de gebeurtenissen. Dergelijke mensen die uit zijn op matten met de politie verdoven zichzelf door deze stimulerende middelen. Het maakte meer dan eens de noodzaak van een alternatief scenario duidelijk. De vraag is of het beleidsteam nog de flexibiliteit had om op dat moment nog bij te sturen door extra manschappen op te roepen? Door ingangswegen af te sluiten? Door de trein niet langer in haren te laten stoppen? Waarom geen mensen tegenhouden op de rijksstraatweg en emmalaan? Nu stond men in de file om Haren binnen te komen. Zeker de hooligans hadden op die manier gemakkelijk geweerd kunnen worden tot buiten het dorp. Later werd de A28 wel afgesloten. Maar toen was het al te laat. Dus hoe kan het dat het beleidsteam met haar beslissingen steeds achter de feiten aanloopt? Is dat door de gehanteerde blauwdrukken? Of is dat door een gebrek aan communicatie? We hebben gehoord, dat er zelfs door mensen gebeld is met de politie om waarschuwingen te geven, maar dat deze niet werden aangenomen. We willen weten of dat waar is? Heeft de politie nooit 'niet pluis gevoel' gehad. Want als je verspreid hooligans waarneemt, weet je ook dat ze op zeker moment zich zullen groeperen (hetgeen ook is gebeurt). Als je dat vroegtijdig waarneemt, zul je dan ook niet veel eerder moeten escaleren in het beleidsteam en realiseren dat het uitgedachte scenario bij lange na niet voldoende zou zijn om de veiligheid te waarborgen?

6. Denken in risico's

Bij de benadering van het probleem denkt een overheid niet in risico's. De vraag is welke risico's in kaart zijn gebracht van te voren? Hoe deze risico's zijn gewogen ten opzichte van elkaar? Hoe is het risico van de veiligheid van burgers afgewogen tegenover het organiseren van een alternatief feest? Hoe is het risico van de veiligheid van de eigen inwoners afgewogen tegen de samenkomst van heel veel mensen? En hoe is deze afweging gemaakt indien reischoppers zouden proberen het 'feestje' te verzieken? Hoe is het risico van de veiligheid afgewogen tegen over de ondernemers? Kortom welke risico inventarisatie is er eigenlijk gemaakt?

7. Inzet van het leger

Een belangrijke vraag is dat als dergelijke grote groepen mensen samenkomen of er een beroep kan worden gedaan op de inzet van het leger. Het is zinvol deze vraag te beantwoorden. Zeker wanneer dergelijke projecten vaker kunnen voorkomen. Als de openbare orde in het geding is, als de veiligheid van inwoners in het geding is, dan moet de inzet van het leger kunnen onder bepaalde voorwaarden. Daarvoor moet de verantwoordelijkheid goed geregeld zijn. Daarom vinden wij van belang dat deze vraag wordt uitgewerkt in een aanbeveling.

Is door het beleidsteam overwogen het leger in te zetten om Haren af te zetten? Had dat betrekkelijk eenvoudig gekund? En is er een risico afweging gemaakt van het inzetten van het leger op deze wijze in vergelijking met rellen in het dorp?

8. De aandacht voor de mensen: burgers en ondernemers

Waarom schiet de overheid steeds in de reflex (autoriteit zonder compassie) dat op vragen van burgers deze een proces antwoord krijgen, terwijl de door de burger te berde gebrachte vragen slechts een uiting zijn van boosheid, angst, frustratie. Dus waarom altijd weer die reflex van de overheid? Waardoor burgers zich in eerste instantie niet direct gehoord weten.

De vraag die de burger stelt is slechts de getoonde buitenkant van de innerlijke emoties. De vraag die de burger stelt is de oppervlaktestructuur van de onderliggende dieptestructuur (emoties). Emoties moeten voor mensen gekanaliseerd worden door antwoorden te geven op vragen die ze hebben.

Want het effect van een bewonersbijeenkomst waarin emotie van mensen niet of onvoldoende wordt herkend, zorgt ervoor dat de overheid in de verdediging moet gaan. En dat doet ze dan ook met verve. Is het mogelijk voor overheden om te zeggen? 'we waren op veel voorbereid, maar met dit scenario hebben wij geen rekening gehouden. Dat vinden we vreselijk. We vinden het vreselijk dat u dit is overkomen. Uw spullen beschadig. Over daken lopen. Ramen ingegooid. Om van de emotionele schade maar niet te spreken. We vinden het vooral vreselijk voor u als inwoner van deze gemeente dat we de veiligheid onvoldoende hebben kunnen waarborgen. (want dat is toch een constatering die iedereen kan doen zonder gelijk juridisch klem te zitten?) we gaan onderzoeken waarom de scenario's die we samen hebben voorbereid niet voldoende zijn geweest. Etc.' Of kun je dat niet zeggen in een bewoners bijeenkomst? Ons lijkt het van het grootste belang om dat juist wel te zeggen. Daarmee toon je als overheid aan dat je ook tekort kunt schieten. En wat is daar mis mee? Of kan dat juridisch niet?

9. Schadevergoeding voor ondernemers

Een belangrijke vraag die beantwoord moet worden of de gemeente verwijtbaar tekort is geschoten in het handhaven van de openbare orde en de veiligheid van haar inwoners in het algemeen?

Deze vraag is relevant. Immers indien ondernemers de schade niet vergoed krijgen van hun verzekering, dan kunnen ze de gemeente aansprakelijk stellen die de materiële schade dan moet vergoeden. Een andere vraag is of indien er geen sprake is van verwijtbaar tekort schieten door de

gemeente, de gemeente niet vanuit moreel perspectief toch de schade moet vergoeden aan die ondernemers waarvan de verzekering niet uitkeert. De schade wordt verhaald op de relschoppers. Maar wat is het scenario indien dit verhaal heel moeilijk wordt? Wat kan de gemeente dan doen?

10. Instructie en communicatie

Er lijkt het een en ander mis te zijn gegaan met de instructie en communicatie. Agenten die niet weten hoe te handelen. Agenten/ME die vragen waar het sportpark is. Vragen over het systeem C2000 dat korte tijd niet gefunctioneerd zou hebben. Klachten van agenten in de frontlinie die kritiek hebben op hun bazen. Kortom het onderzoek moet in ieder geval opleveren welke constatering gedaan kunnen worden? Of de instructie en communicatie tekort hebben geschoten? Of dit de operatie in de weg heeft gezeten? Of de operatie voorzien had moeten worden van een betere instructie vooraf (dit gaan we doen en als dat dan doen we vervolgens scenario 2)?

Burgers in de Stationsstraat zijn door de gemeente geïnformeerd. Maar deze straat werd afgezet, zodat daar naar alle waarschijnlijkheid geen mensen zouden zijn. Waar zijn deze mensen dan? En moet de gemeente dan niet in andere straten de inwoners ook informeren? Moeten winkeliers niet worden geïnformeerd? Moet AH niet gevraagd worden om te sluiten en de winkelkarretjes binnen te zetten? En de mitra? En weet men dat er een www.bieronline.nl bier verkocht in de oude hoflaan.

Nu wordt er een brief bezorgd bij inwoners. Dat alles onder controle is. terwijl de werkelijkheid op dat moment al anders was. Verkeerde berichtgeving op het verkeerde moment. Logistiek probleem zegt de gemeente. Dat betekent verkeerde prioriteiten en inzet van de verkeerde mensen. Hoe kan het zo verlopen?

Een vossenjacht werd afgelast op aandringen van de gemeente. Het is merkwaardig dat voor andere onderdelen een dergelijk regime niet gold. De tennisvereniging werd wel gebeld, maar of het toermooi moest worden afgelast was een zaak van TSH zelf. Waarom een dergelijk verschil in aanpak? Getuigt niet van een gecoördineerde regie. Hoe kan dat?

11. Moreel gedrag

Moet het onderzoek ook niet ingaan op de morele kant van de zaak. Overheden moeten ervan leren vanuit professioneel oogpunt. Maar de samenleving moet ook zelf in de spiegel kijken. Het zou goed zijn wanneer het eindrapport een statement neerzet over gedrag van mensen in het algemeen en hoe dat tegenwerkt in dit soort situaties. Ook de oproepen die LuckyTV heeft gedaan of verschillende DJ hebben bijgedragen aan de hoge opkomst van mensen in Haren. Iedereen raakt in een soort roes, een hype zonder dat nog wordt nagedacht of het bezoeken van een feestje wat geen feestje is wel zo leuk is. Waarmee onbedoeld de rode loper wordt uitgelegd voor relschoppers. Het zou goed zijn wanneer ouders, opvoeders, scholen aandacht besteden de gebeurtenissen. Het rapport mag best oproepen tot reflectie van allen. Want het gaan naar dergelijke happenings is nog steeds een keuze. Doe ik het om te gaan kijken wat er gaat gebeuren (want dat was de houding van veel jongeren. Iedereen was hyper in afwachting wat ging komen). Of doe ik het omdat er iets leuks in de vorm van een feest (we weten allemaal dat dat feest er niet was). Want de grote aantallen mensen hebben wel gezorgd voor een situatie waarin relschoppers zich konden verstoppen tot het moment dat ze naar de voorgrond konden schuiven om toen opeens de sfeer in het feest doen omslaan.

12. Aangifte

De aanval van de relschoppers op de politie was dermate heftig, met haat doortrokken tegen alles wat 'blauw' is, roept een vraag op waarom dat gedrag en geweld zich zo keert tegen het gezag? De grenzen zijn volledig zoek. Waarom doen agenten geen aangifte van doodslag dan wel het toebrengen van ernstig lichamelijk letsel? Want door pilletjes en drugs verdoofde relschoppers waren maar op een ding uit: de politie willens en wetens harde klappen toebrengen zonder na te denken wat het effect van deze klappen zou kunnen zijn. Dat was waarvoor men naar Haren kwam. Dus het was ook nog eens met voorbedachten rade.

13. Alcohol verbod

Er is waargenomen door een burger de grote hoeveelheid drank die door de mitra op vrijdag avond werd ingeslagen. Als er een alcohol verbod is, zou een verbod dan niet in eerste instantie moeten gelden voor de verkoop? Er zijn geluiden dat AH was uitverkocht. Daarvoor geldt dezelfde vraag?

PvdA –fractie

We gaan er van uit dat allerhande praktische vragen ook al door andere fracties gesteld zijn, mb.t. politie-inzet (wanneer opgeschaald, voldoende aantallen agenten e.d.), handhaving alcoholverbod, onduidelijkheid mbt. bewegwijzigering/doorverwijzen jeugd naar vml. voetbalveld.

Vanuit de PvdA vinden we het belangrijk dat er lering uit deze gebeurtenis wordt getrokken. Daarbij vinden wij dat het geen Harens probleem is, maar een landelijk probleem. De invloed van (sociale) media, de toestroom van jongeren uit het gehele land, de oproepen tot vervolg-project X-en in diverse gemeenten maken dat dit een gebeurtenis is geweest, die Haren veruit overstijgt en die ook met alle gemak in andere plaatsen plaats had kunnen vinden. Het is dus geen specifiek Harens gebeuren geweest.

In dat kader willen wij er sterk op aandringen dat de Ministers van V+J en BZK zich aan dit onderzoek en de uitkomsten daarvan verbinden. Want door zich hieraan te verbinden, kan er op landelijk niveau lering uit worden getrokken, kunnen gemeenten, politie, OM hier beter op in spelen en wordt hier gezamenlijk lering uit getrokken.

Rol sociale media: hoe ga je met dit soort zaken om als gemeente, politie?

Ook een vraag; hoe is de veiligheidsregio op dergelijke zaken voorbereid?
Hoe zijn de ramenplannen nu en waar zouden ze op aangepast kunnen worden?

Fractie Gezond Verstand Haren

Vragen over de periode voorafgaand aan de rellen:

1. Vanaf welk moment wist het college van dit zogenaamde feest? Vanaf welk moment is besloten dat de driehoek zich hier intensief mee bezig moest gaan houden? Vanaf welk moment is besloten de pers te informeren?
2. Vanaf welk moment was er contact met de familie van het jarige meisje?
3. Vanaf welk moment heeft de gemeente (dus niet de familie) de omwonenden geïnformeerd.
4. Hoe vaak is er gevraagd en geadviseerd en overwogen om de ondernemers en horeca als aparte doelgroep te informeren en te adviseren. Wanneer is dit ook daadwerkelijk gebeurd? Heeft deze doelgroep voldoende informatie gekregen om een goed besluit te kunnen nemen over: sluiting en/of drankverkoop? Klopt het dat er donderdagmiddag nog een plattegrond met daarop alle winkels waar alcohol werd verkocht op internet rouleerde en dat deze naar de medewerker communicatie is gestuurd met de vraag of Albert Heijn al was ingelicht?
Toelichting: in de gehele week voorafgaand aan het drama is minstens zes keer, aan verschillende mensen aangegeven dat deze doelgroep heel graag contact wilde en informatie en of instructie. Op vrijdagmiddag zes uur hadden diverse horecagelegenheden en de Albert Heijn nog steeds geen enkel contact gehad met de gemeente.
5. Het is bij politie en gemeente bekend dat in Haren de beide cafés in het centrum met Oud&Nieuw gesloten zijn omdat zij de reguliere jeugd niet kunnen opvangen tijdens dit tijdstip, waarom werd toch besloten dat de cafés in dit geval wel open konden blijven? Is hier geen enorm risico mee genomen?
6. Klopt het dat er rond een uur of zes uur een signaal kwam dat er aanwijzingen waren dat er daadwerkelijk hooligans uit Amsterdam onderweg waren naar Groningen? Is met deze mededeling iets gedaan? Zo nee waarom niet? Toelichting: er werd naar GVH gebeld met de mededeling dat deze mensen onderweg waren en zij heeft toen de griffier gebeld omdat er geen contact met de driehoek mogelijk was.
7. Er zijn minstens drie voorstellen gedaan voor alternatieve initiatieven, niet als beloning, maar als afleiding en met de opmerking om hier niets over te publiceren, maar in het geval van (te) veel bezoekers, het dorp te sluiten en de al in het dorp verblijvende mensen naar de alternatieve locaties te begeleiden? Waarom kon dit risico niet worden genomen? Waarom wel het risico nemen van niets doen. Toelichting: er zijn meerdere initiatieven waaronder 1 met een zeer gedegen plan, inclusief beveiliging, camerabewaking en EHBO, ingediend. De heer Chris Garrits uit (nachtburgemeester) Groningen was een van de initiatiefnemers. Hem en anderen is aangegeven dat een vergunning zeer wel mogelijk zou zijn, pas donderdag middag heeft hij te horen gekregen dat het niet doorging
8. Waarom alleen de Stationsweg afsluiten? De plekken waar de mensen werden verwacht (1500 zei de burgemeester woensdag of donderdag) waren bij voorbaat al te klein voor deze groep mensen.

9. Klopt het dat de comments op de facebookpagina van ProjectX konden worden verwijderd en als dit zo was waarom kon dan de hele pagina niet worden verwijderd? Toelichting: afspraken voor carpoolen etc werden in de laatste dagen consequent verwijderd.
10. Wat zijn de adviezen geweest van de autoriteiten in Duitsland? Welke scenario's werden voorgelegd door hen? Met wie zijn er contacten in Duitsland geweest? Is er ook contact geweest met Frankrijk en Spanje en Californie waar eerdere dergelijke incidenten hebben plaatsgevonden.
10. Waarom is het instituut voor orde en veiligheid (de heer Brouwer) niet gebeld, waarom zijn zijn telefoontjes niet beantwoord) waarom niet zelf contact gezocht. Er is ingesproken op het antwoordapparaat van de gemeente, waarom is hier geen actie op ondernomen.
11. Waarom is de jeugd niet gevraagd voor advies?
12. Op donderdag was er sprake van minstens 400.000 tweets over ProjectX en Haren, waarom is dit niet opgemerkt als een serieus signaal dat er zeer veel mensen zouden gaan komen.
13. Er is gezegd dat er contact is gelegd met de Z-side. Wie bij de z-side was wanneer contactpersoon en hoe komt het dat dit niet bekend is bij de reguliere contactpersonen van de z-side?
14. Op zeven september was al duidelijk dat er meerdere pagina's fb voor het feest moesten zijn aangemaakt. Er zit namelijk een limiet op het aantal uitnodigingen dat je kunt versturen. Ook was op de originele of de tweede uitnodiging al duidelijk, dat mensen een grotere toeloop verwachtten dan bij het originele project x. Waarom is daar toen niets mee gedaan. Een van de comments was op 7 september onder andere: "op 22 september ben je een BN-er."
15. Is er contact met de Koepel geweest voor het geval er mensen per abuis naar de nieuwe voetbalvelden zouden worden gestuurd? Toelichting: dit is inderdaad gebeurd en hier was de Koepel niet op berekend.
16. Haren kent veel ouderen die op vrijdag naar de markt gaan, zij lezen niet altijd de krant en vaak helemaal geen internet. Zij kunnen zich niet zo snel bewegen als jongeren. Was het niet beter geweest als deze mensen (bejaardenhuizen etc) niet schriftelijk op de hoogte waren gesteld van het feit dat er ongeregelheden zouden kunnen plaatsvinden, zie de noodverordening.

Vragen tijdens projectX

- a. Waarom is de noodverordening niet gehandhaafd, waarom liet men de winkels die alcohol verkochten gewoon open zijn? Toelichting: de Mitra verkocht tot 21:30 nog alcohol, toen de politie werd gevraagd waarom de winkel niet werd gesloten antwoordde de politie dat alleen de burgemeester dit bevel kon geven en dit was niet gegeven.
- b. Er zou vrijdagochtend naar de ondernemers worden gecommuniceerd of de winkels dicht zouden moeten. Er is niets gecommuniceerd. Waarom niet?
- c. In eerste instantie waren er op de stationsweg vooral veel schoolkinderen te zien, wat en wanneer is precies met de scholen gecommuniceerd en met wie?

- d. Is er contact geweest met de NS en zo nee waarom niet? Zo ja, hoe laat wist men dat de eerste volle treinen richting Haren gingen? Is er contact met de busmaatschappijen geweest? Zo nee, waarom niet, zo ja waarom de bussen tot laat nog mensen naar Haren laten brengen. Klopt het dat er tussen 21:00 uur en 23:00 ook geen treinen meer terugreden van uit Groningen richting Amersfoort? Toelichting: volgens een buurtbewoner bij station CS Groningen gingen er , behalve de trein naar Winschoten toen geen treinen meer.
- e. Rond drie uur waren er al bezoekers in het dorp, vanaf welk moment wist de driehoek dat de eerste bezoekers er waren?
- f. Hoeveel mensen zijn er naar de voormalige velden van Gorecht begeleid? Waarom werden er alleen mensen vanaf het station naar de voetbalvelden begeleid? Via de andere toegangswegen kwamen stromen mensen en er was duidelijk vooraf gemeld dat zij zouden worden begeleid naar het voetbalveld. Velen van hen verwachtten dat ook en vroegen ernaar. Waarom wist de politie en de ME niet waar die velden waren? Waarom was er geen bewegwijzering voor de bezoekers richting die velden? De meesten bezoekers wisten dat ze daar naar toe zouden worden begeleid en gingen zelf op zoek maar konden het niet vinden, hoe wordt dit verklaard? Toelichting: politie en ME vroegen aan de jeugd waar de sportvelden waren.
- g. waarom zijn de relschoppers naar het centrum gedreven?
- h. waarom is er geen brief van gemeente naar alle inwoners van Haren gestuurd en moest men alles via media te horen. Ook heeft niet iedereen internet. is het mobiele netwerk op een bepaald uitgeschakeld? Is overwogen de hulp van het leger in te roepen? En zo nee waarom niet. Wie heeft de uiteindelijke verantwoording om massaal in te grijpen. Wie heeft dat uiteindelijk wanneer gedaan en op welke wijze? Waarom wordt tegen zes uur aan de fractievoorzitters gemeld dat er opgeschaald wordt naar Grip 3 en wordt pas om 22:50 het crisiscentrum ingericht?

Vragen achteraf:

- a. De kerntaak van de (lokale) overheid is het waarborgen van de veiligheid van haar inwoners en diens eigendommen, wij concluderen dat dit niet is gelukt.
- b. Wij willen graag weten of een gedeelte van de gevolgen van dit drama hadden kunnen voorkomen.
- c. Had de communicatie met de burgers, adviseurs, doelgroepen beter gekund?
- d. Was het niet beter geweest op het ergst voorbereid te zijn en dan liever voor niets maatregelen te hebben genomen? Niemand wist het exacte aantal, maar er waren diverse en vele signalen dat er veel mensen zouden kunnen komen. In de loop van vrijdag werd dit vermoeden bevestigd door de diverse uitlatingen op de social media, de volle treinen, het dorp Haren liep vanaf 12 uur beetje bij beetje vol met jongeren die hier duidelijk niet vandaan kwamen.
- e. Waarom is er niet rond zes uur voor gekozen om de toegangswegen af te sluiten?
- f. Waarom heeft men geen risico willen nemen voor een alternatief feest (georganiseerd door particulier(en) en met beveiliging, ehbo) maar wel risico willen nemen voor wat uiteindelijk is gebeurd?

- g. In de noodverordening staat bij de overwegingen dat NIET de nodige veiligheidsmaatregelen zijn genomen, hoe verklaart men dit? Er worden geen maatregelen genomen terwijl men het wel nodig acht een noodverordening uit te vaardigen, die vervolgens nauwelijks gehandhaafd kan worden. Waarom dan toch die noodverordening? Waarom geen veiligheidsmaatregelen?
- h. Klopt het dat de politie, ME, hulpverleners, gemeentemedewerkers gevaar hebben gelopen tijdens het uitvoeren van hun werk dat buiten alle proporties was?
- i. Heeft men adequaat op dit fenomeen gereageerd? Vanaf welk moment? en op welke wijze? Had de pers niet veel eerder ingeschakeld moeten worden zodat dat hype ruim voor de bewuste datum over haar hoogtepunt zou zijn geweest?
- j. Wat leren wij als gemeenteraad van deze zaken? Hoe kan in de toekomst in Nederland en andere landen beter worden omgegaan met een dergelijk fenomeen of is de wijze waarop gehandeld is de enige juiste?

D66-fractie

A. Voorbereidingen:

1. Wanneer is voor het eerst in de driehoek inhoudelijk over het dreigende 'feest' gesproken? Wanneer zijn de voorbereidingen daadwerkelijk gestart?
2. Is er rechtstreeks contact geweest met jongeren / jongerenorganisaties facebookgebruikers en zo ja, met wie en op welke wijze?
3. Is er expertise ingewonnen over het fenomeen social media / massacommunicatie? Zo ja, bij wie?
4. Meermalen (o.a. tijdens persconferentie zaterdag 22-09) is gesteld dat er voortdurend werd gedaan aan monitoring van de social media. Op welke wijze is dat gebeurd? Op welke wijze is er gerapporteerd over de resultaten van die monitoring?
5. Welke adviezen zijn er verder ingewonnen en wat is er met deze adviezen gedaan? Op welke adviezen is de uiteindelijke besluitvorming gebaseerd en waarom? Is bijvoorbeeld het advies van de Duitse collega's (Hamburg, 1500 jongeren, 100 politiemensen) leidend geweest?
6. Professor Jan Brouwer, RUG en directeur van het Centrum voor Openbare en Veiligheid, heeft zijn adviserende hulp aangeboden aan gemeente en politie. Waarom is niet ingegaan op het aanbod tot advisering?
7. Op donderdag 20-09 zijn de fractievoorzitters geïnformeerd. Daar is gesteld dat het worst case scenario 'enkele duizenden' bezoekers betrof. Later is consequent gecommuniceerd dat 'met alle scenario's rekening is gehouden'. Ook is gesteld in de informatie aan fractievoorzitters dat de Stationsweg afgesloten zou worden. NB: waarmee het probleem hoogstwaarschijnlijk verplaatst wordt naar de omliggende straten en mogelijk naar het centrum. Uitgaande van het worst case scenario en het afsluiten van de Stationsweg: zijn de ondernemers in het centrum tijdig geïnformeerd en geadviseerd? Zo ja, op welke wijze en waaruit bestonden deze adviezen? Idem: zijn de bewoners van de omliggende straten geïnformeerd en geadviseerd. Concreet: bewoners van Kerkstraat, Hortuslaan, Jachtlaan, Oude Hoflaan, Molenweg, Kromme Elleboog, Weg voor

de Jagerskampen, Terborghsteeg, Julianalaan, Poorthofsweg, Lokveenweg? Zo ja, op welke wijze en waaruit bestonden deze adviezen?

8. Op 20-09 meldde u de fractievoorzitters dat de 'feestgangers' naar het voormalig terrein van vv Gorecht zouden worden geleid. Waaruit bestond die 'geleiding'? Waren er verwijzingsborden geplaatst? Was er fysieke begeleiding?
9. Wat zijn de overwegingen om op het vv Gorechtveld geen 'vertier' aan te bieden?
10. Gelet op het voornemen uit punt 6: zijn de bewoners van de straten die naar het vv Gorechtterrein leiden, geïnformeerd en geadviseerd? Concreet: Nieuwe Stationsweg Oosterweg, Kromme Elleboog, Middelhorsterweg? Zo ja, waaruit bestonden deze adviezen?
11. Zijn er inschattingen gemaakt van het percentage feestgangers dat per trein (oostzijde) zou arriveren en van het percentage dat via de noord-, zuid- en westkant het dorp zou binnenstromen? Zo ja, welke percentages zijn dat en waar zijn die inschattingen op gebaseerd?
12. Welke maatregelen zijn getroffen om de feestgangers weer het dorp uit te krijgen?
13. Via welke media zijn de adviezen van de gemeente (bv 'Kom niet naar Haren') met jongeren gecommuniceerd? Welke social media zijn hiervoor gebruikt?
14. Zijn er bij het afkondigen van de noodverordening 'geen alcohol in openbare ruimte' maatregelen getroffen om de handhaving behoorlijk uit te voeren? Zo ja, welke?
15. Zijn de ondernemers geïnformeerd over de eventuele afkondiging van deze noodverordening en over de praktische betekenis daarvan? Zo ja, op welke wijze?
16. Bij de Mitra was ver na sluitingstijd (21.00 uur) nog drank verkrijgbaar. Is de ondernemers gevraagd, in het kader van de noodverordening, vanaf een bepaald tijdstip geen alcoholische drank meer te verkopen?
17. Is er overleg geweest met de NS over het treinverkeer, bijvoorbeeld over de mogelijkheid detreinen niet in Haren te laten stoppen op deze vrijdagavond? Zo ja, wat zijn de afwegingen geweest om geen maatregelen te nemen? Wie nam daarbij de beslissing?

B. Vrijdagavond:

1. Gesproken wordt van de driehoek. Maar wie was nu op welk moment verantwoordelijk en waarvoor precies? Wie neemt de besluiten voor opschaling, gebruik geweld enzovoort?
2. Hoeveel mensen zijn er naar schatting naar Haren gekomen? Waarnemingen van inwoners aan de Rijksstraatweg noordzijde komen op schatting van minimaal 5000 mensen alleen al uit Groningen, waarnemingen aan de Emmalaan komen op minimaal 2500 mensen langs die straat. Dan zijn er nog het station, Rijksstraatweg zuidzijde, Vondellaan, Hertenlaan, Oosterweg... Dan komt de schatting uit daadwerkelijke waarnemingen op minimaal 15.000 mensen. Burgemeester Bats noemt in Pauw&Witteveen 3000-5000 mensen. Waar is die schatting op gebaseerd?

3. Hoeveel politiemensen waren operationeel (dus niet 'nog onderweg') om 18.00 uur, hoeveel om 19.00 uur, om 20.00 uur, om 21.00 uur, om 22.00 uur, 23.00 uur, 00.00 uur?
4. Burgemeester Bats zei maandagavond 24-09 tijdens de raadsbijeenkomst dat hij toestemming had gegeven voor gebruik geweld en gebruik traangas. Politiemensen gaven vrijdagavond aan omstanders aan dat zij wel de beschikking hadden over traangas, maar geen orders dan wel toestemming kregen om dat in te zetten? Waarom is er geen gebruik gemaakt van traangas?
5. In de media wordt gesteld dat de communicatiesystemen van de politie faalden. Was er sprake van haperingen in de communicatie en waaruit bestonden die?
6. Op vrijdagavond hadden de meeste mensen gedurende enkele uren geen verbinding met de provider van hun mobiele telefoon. Alleen Vodafone leek in de lucht. Is dit het gevolg van overbelasting of is het een gevolg van een door de driehoek genomen maatregel? Is dat laatste het geval: wie draagt de verantwoordelijkheid voor het uitschakelen van GSM-masten?
7. Volgens de verenigingen van defensiepersoneel staan er voortdurend 5000 militairen gereed om te assisteren bij ongeregelde heden. In Haren escaleerde het 'feest' al omstreeks 20.00 uur. De rellen duurden daarna nog minstens vier uur. Is overwogen om het leger in te schakelen en zo ja, wat is de afweging geweest om dat niet te doen?

C. Na vrijdagavond:

1. Burgemeester Bats spreekt op zaterdag 22-09 over 'tuig dat zeer voorbereid en welbewust de confrontatie zoekt'. In de uitzending van Pauw&Witteveen noemt hij het 'grote groepen tuig, raddraaiers' en 'een groep relschoppers, georganiseerd'. Georganiseerde groepen die naar Haren zijn gekomen met de bedoeling de politie aan te vallen. Waarop baseert de burgemeester deze uitlatingen?
2. Bij Pauw&Witteveen zegt burgemeester Bats dat 'ook dit scenario' (zoals het daadwerkelijk geweest is) in de voorbereidingen is meegenomen. Later erkent hij dat dit scenario niet voorzien is. In het DvhN van 27-09 in iets andere woorden hetzelfde. Wat is nu de werkelijkheid? Was men voorbereid op het scenario zoals zich dat heeft voorgedaan? En waaruit blijkt dat?
3. In de overwegingen van de noodverordening staan opmerkelijke zaken: -dat er een enorme menigte af dreigt te komen op een privéfeestje; -dat de gemeente Haren geen toestemming heeft gegeven voor een feest; -dat hiervoor ook niet de nodige (veiligheids)maatregelen genomen zijn. Betekent dit dat de gemeente Haren al op voorhand erkent niet de nodige veiligheidsmaatregelen te hebben getroffen?

Aanvullende vragen:

1. DJ Danny ten Hoove kreeg op vrijdag 21 september om 21.30 uur toestemming om op het terrein van vv Gorecht muziek ten gehore te brengen. Vraag: wie gaf deze DJ op dat tijdstip toestemming en waarom is die toestemming niet eerder gegeven?
2. RTV Noord citeert op 28 september 2012 de mediadeskundige Ritzo ten Cate. Bericht: "De gemeente Haren en de politie zijn, voor zover is na te gaan, niet actief geweest op de Facebookpagina over het uit de hand gelopen feest in Haren. Dit blijkt uit onderzoek van de Groningse mediadeskundige Ritzo ten Cate. Ten Cate analyseerde de opmerkingen, die op deze

internetpagina zijn verschenen. Tot zijn verbazing hielden het gemeentebestuur en de politie zich stil. Eén conclusie van Ten Cate is, dat veel jongeren zich verheugden op een feest. Ook waren er mensen, die openlijk schreven, dat ze van plan waren om rellen te schoppen.” Vraag: Kloppen de bevindingen van de heer Ten Cate?

3. In een televisie-uitzending van het KRO programma Brandpunt van zondag 30 september werd gesteld dat de politie dan wel de gemeente Haren vóór de facebookrellen van 21 september 2012 géén contact heeft gehad met de politie in Hamburg. Dit in tegenstelling tot hetgeen een woordvoerder van de politie Groningen/Haren zegt. Vraag: Is er vóór vrijdag 21 september contact geweest met de politie in Hamburg en zo ja, waaruit bestond dat contact?
4. Prof. Mr. Dr. J.G. Brouwer zegt in het Dagblad van het Noorden dat de burgemeester van Haren bijtijds had moeten opschalen naar grip 4 en de verantwoordelijkheid overdragen aan het hoofd van de veiligheidsregio, de heer P. Rehwinkel. Vraag: is opschaling naar grip 4 overwogen en zo ja, wat waren de argumenten om dat niet te doen.

VVD-fractie

Het tijds-plaatsbeeld.

Om een goed inzicht te krijgen in de aanleiding het verloop en de afloop van de gebeurtenissen is een nauwkeurig overzicht naar tijd en plaats van de gang van zaken noodzakelijk.

Wat is wanneer en waar gebeurd?

De betrokkenen/beleidsvoorbereiding

Er zijn diverse personen en partijen op meerdere plaatsen en tijdstippen betrokken geweest bij de voorbereiding op de mogelijk komende gebeurtenissen.

Wie is wanneer, waar en op welk (beleids)niveau betrokken geweest. (overzicht)

Welke overwegingen hebben een rol gespeeld bij de besluitvorming m.b.t. de voorbereiding?

Wat is de inhoud van elk afzonderlijk opgesteld scenario?

Hoe groot is de bandbreedte tussen het lichtste en het zwaarste scenario?

Op welke wijze is er getoetst op de bruikbaarheid van elk scenario?

Welke beleidsmatige en operationele instrumenten zijn per scenario beschikbaar?

Op welke manier is een en ander wettelijk getoetst?

Hoe is in de tijd gezien tijdens de beleidsmatige voorbereiding kennis genomen van en gereageerd op signalen van buiten? B.v. nieuwe-oude media, verzamelen van kennis en informatie van derden vergelijkbare gevallen ect. Is er tijdens de beleidsmatige voorbereiding op enig moment geconstateerd dat er zich ontwikkelingen voordeden die NIET pasten in de tot dan toe normaal gebruikelijke voorbereiding? Zo ja Hoe is daarop geanticipeerd? Zo nee Welke redenen zijn hiervoor, met de kennis van nu, aan te geven? In hoeverre en op welke manier is er aandacht besteed aan het opzetten van een flankerend beleid (opvang op locatie, organisatie feest ect). Welke overwegingen hebben geleid tot het WEL of NIET inzetten van bestuurlijke instrumenten als het stil leggen van verkeersstromen (afsluiten dorp) noodbevel alcoholverbod ect.?

De feitelijke gang van zaken

Uitgaande van het overzicht van feiten en het vastgestelde beleid is op enig moment overgegaan tot de operationele uitvoering. Hiermee wordt de overgang gemaakt van beleidsaanames/-veronderstellingen naar de “werkelijkheid op straat”. Hoe kunnen de feitelijke ontwikkelingen naar tijd en plaats worden getypeerd? B.V. “gezellig” “onrustig” “grimmig” “onbeheersbaar”. Naar aantallen, categorieën aanwezig ect. Op welke wijze wordt er operationeel welke informatie verzameld en hoe wordt dit gecommuniceerd naar welke besluitvormers? Welk scenario is waar en

wanneer ingezet? En hoe heeft dit gefunctioneerd? Welke maatregelen zijn daarbij bewust wanneer WEL en wanneer Niet genomen? B.v inzet van politie-middelen platte pet, interventie-team, hondenbrigade, paarden, ME. En/of te hanteren wapens van gummistok tot en met waterkanon en traangas.

Zijn er door verkenning of waarneming op voorhand raddraaiers gesignaleerd en/of geïsoleerd?

Wanneer en waar is de, ergste, escalatie begonnen? Hoe is hier in operationele zin vervolgens gereageerd? Is er voortdurend contact geweest met “het beleid”? Is er bij de ME inzet een bewust verspreidingsplan, routes ect., gebruikt? Waarom is er op enig tijdstip niet besloten om winkels waar alcoholische dranken worden verkocht te sluiten? Is naast de zeer ernstige, fysieke, bedreiging van de politie sprake geweest van bedreiging van andere hulpverleners? Hoe, wanneer en waar is begonnen met het afschalen van de operationele inzet?

Na afloop

Wat is de positie van de gemeente Haren m.b.t de nazorg en de schaderegelingen van haar inwoners?

Wat is de aansprakelijkheidspositie van de gemeente Haren?

Op welke wijze wordt na afronding van het onderzoek gecommuniceerd naar de inwoners en andere belangstellenden? Op welke termijn en werkwijze wordt in politieke zin (gemeenteraad, discussie/ besluitvorming) dit drama afgesloten?

In een bericht op www.joop.nl wordt de heer Jesse Hobson geïnterviewd. Uit dit bericht blijkt ook dat er geen verdere stappen/vervolgning wordt ingesteld.

Vraag 1 Waarom wordt er geen vervolging in gesteld?

Vraag 2 Waarom wordt er net als in Duitsland destijds geen aansprakelijkheid m.b.t. de schade geclaimd bij de heer J. Hobson?

Vraag 3 Toegevoegde onderzoeksvraag:

Op welke wijze en bij wie is/wordt, tot het uiterste, getracht de schade te verhalen?

